

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2006 m. gruodžio 13 d. *

Byloje T-304/01

Julia Abad Pérez, gyvenanti El Barake (Ispanija), ir dar 481 ieškovas, kurių vardai ir pavardės nurodyti šio sprendimo priede,

Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos, įsteigta Madride (Ispanija),

Unió de Pagesos, įsteigta Barselonoje (Ispanija),

atstovaujami advokatų M. Roca Junyent, J. Roca Sagarra, M. Pons de Vall Alomar ir E. Sagarra Trias,

ieškovai,

* Proceso kalba: ispanų.

prieš

Europos Sąjungos Tarybą, atstovaujamą iš pradžių J. Carbery ir F. Florindo Gijón, vėliau – M. Florindo Gijón ir M. Balta,

ir

Europos Bendrijų Komisiją, atstovaujamą G. Berscheid ir S. Pardo Quintillán, padedamų advokato J. Guerra Fernández,

atsakoves,

dėl pagal EB 235 straipsnį ir EB 288 straipsnio antrąją pastraipą pateikto prašymo atlyginti ieškovų tariamai patirtą žalą dėl Tarybos ir Komisijos veiksmų bei neveikimo Ispanijoje atsiradus galvijų spongiforminės encefalopatijos ligai,

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS
(pirmoji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas R. García-Valdecasas, teisėjai J. D. Cooke ir I. Labucka,

posėdžio sekretorius J. Palacio González, vyriausiasis administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2006 m. vasario 15 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės ginčo aplinkybės

1. Ieškovai yra 482 gyvulių augintojai, t. y. ūkininkai ir gyvulininkystės įmonės bei įvairias įmones galvijų sektoriuje siejantys žemės ūkio kooperatyvai, palaikomi dviejų pagal Ispanijos teisę įsteigtų profesinių žemės ūkio organizacijų *Unión de Pagesos* ir *Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos* (toliau – COAG).
2. Galvijų spongiforminė encefalopatija (toliau – GSE) – tai galvos smegenų kempinlige vadinama liga, priklausanti užkrečiamųjų spongiforminės encefalopatijos ligų grupei, kuriai būdinga smegenų degeneracija, o tiriant mikroskopu nervinis audinys atrodo kaip kempinė. Galima GSE atsiradimo priežastis – galvijams skirto ir „sprepi“ liga sergančių avių baltymų turinčio pašaro paruošimo būdo pakeitimas.

Liga užsikrečiama daugiausia per pašarą, būtent mėsos ir kaulų miltus, iš kurių nebuvo pašalintas užkratas, bei retais atvejais ją gali perduoti motina. Inkubacinis ligos laikotarpis trunka kelerius metus.

- 3 Pirmą kartą GSE buvo aptikta Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje 1986 metais. Pagal 2001 m. rugsėjo 13 d. specialią Audito Rūmų ataskaitą Nr. 14/2001 dėl GSE (OL C 324, p. 1) iki 2001 m. gegužės 31 d. šioje šalyje buvo užregistruota beveik 180 000 susirgusių gyvulių, o likusioje Europos Sąjungos dalyje buvo patvirtinti 1 738 atvejai. Jungtinėje Karalystėje šis skaičius rekordinį lygį pasiekė 1992 m. ir paskui sumažėjo, o nuo 1996 m. likusioje Europos Sąjungos dalyje ligos atvejų padaugėjo.

- 4 1988 m. liepos mėn. Jungtinė Karalystė nusprendė, pirma, uždrausti prekiauti atrajotojų baltymų turinčiu atrajotojams skirtu pašaru ir, antra, ūkininkams uždrausti atrajotojus maitinti tokiu pašaru („Ruminant Feed Ban“, įtrauktas į vėliau pakeistą „Bovine Spongiform Encephalopathy Order“ (1988, SI 1988/1039)).

- 5 Nuo 1989 m. liepos mėn., siekdamos kovoti su GSE, Bendrijos institucijos taip pat ėmėsi priemonių. Daugelis šių priemonių buvo priimtos remiantis 1989 m. gruodžio 11 d. Tarybos direktyva 89/662/EEB dėl veterinarinių patikrinimų, taikomų Bendrijos vidaus prekyboje, siekiant sukurti vidaus rinką (OL L 395, p. 13), ir 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/425/EEB dėl Bendrijos vidaus prekyboje tam tikrais gyvūnais ir produktais taikomų veterinarinių ir zootechninių patikrinimų, siekiant užbaigti vidaus rinkos kūrimą (OL L 224, p. 29), kurios, kilus gyvulių ir žmonių sveikatai pavojui, leidžia Komisijai imtis apsaugos priemonių.

- 6 Taigi 1990 m. liepos 8 d. Komisijos sprendimu 89/469/EEB dėl tam tikrų apsaugos nuo GSE priemonių Jungtinėje Karalystėje (OL L 225, p. 51) buvo įtvirtinti tam tikri prekybos Bendrijoje iki 1988 m. liepos mėn. Jungtinėje Karalystėje atsivestais galvijais apribojimai. Šis sprendimas buvo iš dalies pakeistas 1990 m. vasario 7 d. Komisijos sprendimu 90/59/EEB (OL L 41, p. 23), pagal kurį šis draudimas eksportuoti galvijus iš Jungtinės Karalystės taikomas ir visiems senesniems negu šeši mėnesiai galvijams. 1990 m. birželio 8 d. Komisijos sprendimas 90/261/EEB, iš dalies keičiantis Sprendimą 89/469 ir Sprendimą 90/200/EEB dėl papildomų reikalavimų tam tikriems audiniams ir organams, nustatytų dėl GSE (OL L 146, p. 29), numatė, kad šio draudimo laikymasis turi būti užtikrintas gyvulius pažymint specialiu ženklu ir taikant kompiuterizuotų kortelių sistemą tam, kad juos būtų galima identifikuoti. Be to, 1990 m. kovo 6 d. Komisijos sprendimu 90/134/EEB (OL L 76, p. 23) į ligų, apie kurias pagal 1982 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvą 82/894/EEB dėl pranešimo apie gyvūnų ligas Bendrijoje (OL L 378, p. 58) reikia pranešti, sąrašą buvo įrašyta GSE ir patvirtinta pareiga vieną kartą per savaitę pranešti apie nustatytus naujus GSE židinius.
- 7 1990 m. balandžio 9 d. Komisijos sprendime 90/200/EEB dėl papildomų reikalavimų tam tikriems audiniams ir organams, nustatytų dėl GSE (OL L 105, p. 24), buvo nustatytos tam tikros priemonės, skirtos tarp Jungtinės Karalystės ir kitų valstybių narių apriboti prekybą tam tikrais galvijų, ypač skerdimo dieną senesnių negu šeši mėnesiai, audiniais ir organais, t. y. smegenimis, stuburo smegenimis, tonzilėmis, užkrūčio liaukomis, blužnimis ir žarnomis. Taip pat buvo uždrausta eksportuoti kitus žmogui vartoti neskirtus audinius ir organus bei nustatyta, kad kiekvienas galvijąs, įtarus, jog serga GSE, turi būti paskerstas atskirai ir, siekiant atrasti ligą, turi būti ištirti jo smegenys. Jei būtų patvirtintas GSE atvejis, sprendime reikalaujama sunaikinti gyvulio skerdeną ir kagalvius. 1992 m. gegužės 14 d. Komisijos sprendimu 92/290/EEB dėl tam tikrų apsaugos nuo GSE priemonių, skirtų galvijų embrionams Jungtinėje Karalystėje (OL L 152, p. 37), visos valstybės narės buvo įpareigosotos užtikrinti, kad į kitas valstybes nares nebūtų eksportuojami galvijų embrionai, gauti iš patelių, kurios arba įtariamos sergant GSE, arba kurioms ši liga

diagnozuota. Šiuo sprendimu Jungtinei Karalystei buvo uždrausta eksportuoti embrionus, gautus iš iki 1988 m. liepos 18 d. atsivestų gyvulių, ir ji buvo įpareigota imtis gyvuliams donorams identifikuoti būtinų priemonių.

- 8 1994 m. birželio 27 d. Komisijos sprendimu 94/381/EB dėl tam tikrų apsaugos priemonių, susijusių su galvijų spongiformine encefalopatija ir šėrimu žinduolių kilmės baltymais (OL L 172, p. 23), visoje Bendrijoje buvo uždrausta atrajotojų pašarui naudoti žinduolių kilmės baltymus; tačiau valstybėms narėms, pasirengusioms taikyti sistemą, leidžiančią atskirti atrajotojų kilmės baltymus nuo neatrajotojų kilmės baltymų, Komisija gali leisti atrajotojus šerti kitų žinduolių kilmės baltymais. 1994 m. birželio 27 d. Komisijos sprendimas 94/382/EB dėl alternatyvių terminio atrajotojų atliekų perdirbimo sistemų patvirtinimo siekiant nukenksminti spongiforminės encefalopatijos sukėlėją (OL L 172, p. 25), nurodė gyvulinės kilmės atliekų perdirbimo būdus, kurių negalima taikyti ruošiant atrajotojų pašarą dėl to, kad jie neveiksmingi darant GSE sukėlėją nekenksmingą, ir išvardijo produktus, per kuriuos, manoma, negalima užsikrėsti liga ir todėl šios nuostatos jiems netaikomos, t. y. želatina, kailis ir oda, liaukos ir farmacijoje naudojami organai, kraujas ir kraujo produktai, pienas, taukai ir sumažinto riebumo riebalai bei žarnos.
- 9 Pagal 1994 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimą 94/474/EB dėl tam tikrų apsaugos nuo GSE priemonių ir Sprendimų 89/469 ir 90/200 panaikinimo (OL L 194, p. 96) nuo dvejų iki šešerių metų buvo pratęstas laikotarpis, per kurį tam, kad iš Jungtinės Karalystės į kitas valstybes nares būtų galima eksportuoti šviežių galvijų mėsą, ūkiuose, kuriuose auginami šie gyvuliai, neturi būti patvirtintas nė vienas GSE atvejis. Šiuo sprendimu iš Jungtinės Karalystės buvo uždrausta eksportuoti ir iki 1995 m. sausio 1 d. pagamintas visas medžiagas ir produktus, kuriems taikomas Sprendimas 94/382.

- 10 1996 m. kovo 20 d. *Spongiform Encephalopathy Advisory Committee* (toliau – SEAC), mokslinė nepriklausoma įstaiga, įpareigota patarti Jungtinės Karalystės vyriausybei GSE srityje, išleido pranešimą, patvirtinantį dešimt Creutzfeldt-Jakob ligos (tai yra mirtina neurologinė liga, kuria gali susirgti žmogus) atmainų atvejų, diagnozuotų ne vyresniems kaip 42 metai asmenims, ir nurodantį, kad „nors nėra jokio tiesioginio ryšio įrodymo, <...> (šiuo metu) įtikinamiausias paaiškinimas (yra) tas, kad šie atvejai kilo dėl kontakto su GSE užkrėstais produktais iki draudimo naudoti tam tikrus nurodytų galvijų kagalvius nustatymo 1989 metais.“
- 11 Tą pačią dieną Jungtinės Karalystės žemės ūkio, žuvininkystės ir maitinimo ministras priėmė sprendimą uždrausti, pirma, parduoti ir tiekti žinduolių kilmės mėsos ir kaulų miltus bei juos naudoti naminiams gyvuliams, įskaitant paukščius, arklius ir žuvis, skirtame pašare ir, antra, parduoti senesnių negu 30 mėnesių galvijų mėsą žmonėms vartoti. Tuo pačiu metu tam tikros valstybės narės ir trečiosios šalys priėmė priemones, draudžiančias importuoti iš Jungtinės Karalystės, o kalbant apie trečiųjų šalių priimtas priemones – iš Europos Sąjungos kilusius galvijus arba galvijieną.
- 12 1996 m. kovo 22 d. Europos Sąjungos veterinarijos mokslinis komitetas (toliau – VMK) padarė išvadą, kad turimi duomenys neleidžia įrodyti, jog žmogus gali užsikrėsti GSE. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad tokia galimybė yra, kalbėdamas apie prekybą Bendrijoje, VMK rekomendavo įgyvendinti Jungtinės Karalystės priimtas priemones, susijusias su senesnių negu 30 mėnesių galvijų skerdenos išėmimu patvirtintose įstaigose, ir Bendrijai priimti tinkamas priemones dėl draudimo naudoti mėsos ir kaulų miltus gyvulių pašare.
- 13 1996 m. kovo 27 d. Komisija priėmė Sprendimą 96/239/EB dėl tam tikrų skubių priemonių, skirtų apsaugoti nuo GSE (OL L 78, p. 47), pereinamuoju laikotarpiu draudžiantį iš Jungtinės Karalystės į kitas valstybes nares ir trečiąsias šalis

eksportuoti bet kokius galvijus ir bet kokią galvijieną arba iš jos pagamintus produktus. Be kita ko, šis sprendimas nustatė, kad Jungtinė Karalystė iš savo teritorijos negali eksportuoti, pirma, gyvų galvijų, jų spermos ir embrionų; antra, Jungtinėje Karalystėje paskerstų galvijų mėsos; trečia, iš Jungtinėje Karalystėje paskerstų galvijų pagamintų produktų, galinčių patekti į žmonių arba gyvulių mitybos grandinę ir medicinos, kosmetikos arba farmacijos produktus ir, ketvirta, žinduolių kilmės mėsos ir kaulų miltų. Jungtinė Karalystė kas dvi savaites turėjo pateikti Komisijai ataskaitą apie apsaugos nuo GSE srityje priimtų priemonių taikymą. Galiausia Jungtinei Karalystei buvo nurodyta pateikti naujus pasiūlymus dėl GSE kontrolės jos teritorijoje, nes, išnagrinėjus visas Sprendime 96/239 nurodytas aplinkybes, jis turėjo būti peržiūrėtas.

- 14 1996 m. balandžio 26 d. VMK padarė išvadą, kad galvijų sperma nekelia užkrėtimo GSE pavojaus, ir laukiant, kol bus baigti moksliniai tyrimai, skirti ligos perdavimui per embrionus tirti, nurodė, jog neprieštarauja Sprendimu 92/290 priimtoms priemonėms, bei patikslino gamybos būdus, kuriuos reikia taikyti apdirbant želatiną ir taukus. 1996 m. birželio 11 d. Komisija, remdamasi kaip tik šia išvada, priėmė Sprendimą 96/362/EB, iš dalies keičiantį Sprendimą 96/239 (OL L 139, p. 17), kuriuo panaikino draudimą iš Jungtinės Karalystės eksportuoti galvijų spermą ir kitus produktus, įskaitant želatiną, dikalcio fosfatą, aminorūgštis ir peptidą, taukus bei taukų produktus, su sąlyga, kad jie buvo pagaminti taikant šio sprendimo priede aprašytus būdus įstaigose, kuriose kontrolę atlieka oficialus veterinaras.

- 15 1996 m. liepos 4 d. Ispanija uždraudė į jos teritoriją įvežti tam tikrus pavojų keliančius galvijų kilmės organus ir medžiagas iš Prancūzijos, Airijos, Portugalijos ir Šveicarijos bei nurodė sunaikinti Ispanijoje ir šiose šalyse paskerstų galvijų audinius. 1996 m. spalio 9 d. šią priemonę nuspręsta taikyti ir tam tikriems iš minėtų šalių ir Jungtinės Karalystės, nes pastaroji nebuvo įtraukta į pradinį sąrašą dėl Sprendime 96/239 numatytų priemonių, kilusių avių ir ožkų organams.

- 16 1996 m. liepos 18 d. Komisijos sprendimas 96/449/EB dėl alternatyvių terminio gyvulių atliekų perdirbimo sistemų patvirtinimo, siekiant pašalinti spongiforminės encefalopatijos sukėlėją (OL L 184, p. 43), pakeitė nurodytą Sprendimą 94/382 ir nustatė būtiniausius gyvulių atliekų perdirbimo kriterijus, įsigaliojusius 1997 m. balandžio 1 dieną. 1997 m. spalio 21 d. Sprendimu 97/735/EB dėl apsaugos priemonių, susijusių su prekyba tam tikromis žinduolių atliekomis (OL L 294, p. 7), Komisija uždraudė į kitas valstybes nares ir trečiąsias šalis eksportuoti žinduolių mėsos ir kaulų miltus, kurie nebuvo pagaminti pagal Sprendime 96/449 nustatytą sistemą.
- 17 1996 m. liepos 18 d. Europos Parlamentas sudarė laikinąją tyrimo komisiją dėl GSE. 1997 m. vasario 7 d. ši komisija parengė ataskaitą dėl tariamo pažeidimo arba blogo administravimo taikant Bendrijos teisę GSE srityje, nepažeidžiant Bendrijos ir nacionalinių teismų kompetencijos (toliau – tyrimo komisijos ataskaita). Ši ataskaita pabrėžė, kad Komisija, Taryba ir Jungtinės Karalystės valdžios institucijos blogai sprendė GSE krizę bei kritikavo Bendrijos komitetų, atsakingų už veterinarijos ir sveikatos klausimus, veiklą. 1997 m. vasario 19 d. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl laikinosios tyrimo komisijos išvadų, kuria patvirtino minėtą ataskaitą, ir paprašė Komisijos, Tarybos ir valstybių narių vyriausybių priimti šioms rekomendacijoms įgyvendinti būtinas priemones.
- 18 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas 97/534/EB dėl draudimo naudoti užkrečiamos spongiforminės encefalopatijos pavojų keliančias medžiagas (OL L 216, p. 95) uždraudė naudoti „specifinį pavojų keliančias“ medžiagas (toliau – SGM), t. y., pirma, senesnių negu dvylika mėnesių galvijų ir senesnių negu dvylika mėnesių avių ir ožkų arba galvijų, kuriems išdygo nuolatiniai priekiniai dantys, galvas, įskaitant smegenis ir akis, tonziles bei stuburo smegenis, ir, antra, avių ir ožkų blužnis. Įsigaliojus šiam sprendimui buvo visiškai uždrausta naudoti SGM bei galvijų, avių ir ožkų stuburus siekiant mechaniškai atskirti mėsą. Be to, SGM turėjo būti specifiniu būdu perdirbamos ir sunaikinamos sudeginant, nepažeidžiant papildomų valstybių

narių priimtų priemonių dėl jų teritorijoje paskerstų gyvulių. Iš pradžių numatyta šio sprendimo įsigaliojimo data, t. y. 1998 m. sausio 1 d., vėliau buvo pakeista į 2000 m. birželio 30 dieną. Tačiau 2000 m. birželio 29 d. Komisija priėmė Sprendimą 2000/418/EB, reglamentuojantį užkrečiamosios spongiforminės encefalopatijos pavojų keliančias medžiagas ir iš dalies keičiantį Sprendimą 94/474 (OL L 158, p. 76), kuris panaikino ir pakeitė Sprendimą 97/534.

- 19 1998 m. kovo 16 d. Taryba priėmė Sprendimą 98/256/EB dėl padarinių likvidavimo priemonių, siekiant apsisaugoti nuo galvijų spongiforminės encefalopatijos, iš dalies keičiantį Sprendimą 94/474/EB ir panaikinantį Sprendimą 96/239/EB (OL L 113, p. 32), sušvelninantį draudimą iš Šiaurės Airijos eksportuoti tam tikras mėsos rūšis ir iš galvijų mėsos pagamintus produktus, laikantis bandų sertifikavimu pagrįstos sistemos reikalavimų (Export Certified Herds Scheme). Šis sprendimas panaikino draudimą į kitas valstybes nares ir į trečiąsias šalis eksportuoti iš Šiaurės Airijos bandose, kurioms suteiktas sertifikatas, patvirtinantis, jog jose nėra GSE, atsivestų ir užaugintų galvijų, paskerstų Šiaurės Airijoje išimtinai tam skirtose skerdyklose, mėsą be kaulų ir iš mėsos pagamintus produktus. Kaulai iš mėsos turėjo būti išimami Šiaurės Airijos mėsos išpjaustymo įmonėse ir ji turėjo būti saugoma šaldymo sandėliuose, naudojamuose tik šiose skerdyklose paruoštiems produktams laikyti. Paskui 1998 m. gegužės 29 d. Komisijos sprendimas 98/351 (OL L 157, p. 110) nustatė, kad eksportuoti iš Šiaurės Airijos buvo galima pradėti nuo 1998 m. birželio 1 dienos.

- 20 1998 m. lapkričio 25 d. Komisija priėmė Sprendimą 98/692/EB dėl padarinių likvidavimo priemonių, siekiant apsisaugoti nuo galvijų spongiforminės encefalopatijos (OL L 328, p. 28), iš dalies keičiantį Sprendimą 98/256 ir sušvelninantį draudimą iš Jungtinės Karalystės eksportuoti tam tikrus produktus, remiantis leidimo eksportuoti pagal data pagrįsto eksporto tvarką (*Date-Based Export Scheme ou DBES*) principu. Tai taikoma būtent šiems produktams: Jungtinėje Karalystėje atsivestų ir užaugintų bei Jungtinėje Karalystėje paskerstų skerdyklose, kurios nebuvo naudojamos reikalavimų neatitinkantiems galvijams, galvijų šviežiai mėšai, maltai mėšai ir mėsos gaminiams, mėsos produktams ir pašarams, skirtiems

naminiams mėšedžiams. Pagal DBES galvijai atitiko reikalavimus, jei jie buvo atsivesti ir užauginti Jungtinėje Karalystėje ir jei skerdimo momentu buvo tenkinamos tam tikros sąlygos, pagal kurias, be kita ko, gyvulį galima identifikuoti, jo motiną ir kilmės bandą galima atsekti; gyvulys buvo senesnis negu 6 mėnesių, bet jaunesnis kaip 30 mėnesių; jo motina gyveno ne trumpiau kaip 6 mėnesius jį atsivedusi, jai nepasireiškė GSE ir ji nebuvo įtariama užsikrėtusi GSE. Jei į skerdyklą atvestas gyvulys neatitiko šių reikalavimų, turėjo būti atsisakoma jį priimti ir, tuo atveju, jei jis buvo eksportuotas, apie tai turėjo būti pranešama paskirties valstybės kompetentingai valdžios institucijai. Be to, reikalavimus atitinkantys gyvuliai turėjo būti skerdziami skerdyklose, kurios nebuvo naudojamos reikalavimų neatitinkantiems galvijams skersti. 1999 m. liepos 23 d. Komisijos sprendimu 1999/514/EB (OL L 195, p. 42) šių produktų eksporto pradžios data buvo nustatyta 1999 m. rugpjūčio 1 dieną.

- 21 Galiausia Sprendimas 2000/418 sureglamentavo SGM naudojimą ir nustatė, kokios galvijų, avių ir ožkų dalys turėjo būti pašalintos ir sunaikintos po 2000 m. spalio 1 d. specifiniu būdu, skirtu užtikrinti, kad nebus užkrečiama GSE. Šis sprendimas taip pat uždraudė tam tikrais atvejais naudoti šių gyvulių galvos ir stuburo kaulus bei taikyti tam tikrus skerdimo būdus.
- 22 Nuo 2000 m. lapkričio mėn. iki gruodžio mėn. keliose valstybėse narėse buvo nustatytas GSE atvejų protrūkis. 2000 m. lapkričio 22 d. Ispanijoje paaiškėjo pirmas galvos smegenų kempinligės atvejis. 2001 m. lapkričio mėn. Ispanijoje buvo nustatyti 73 GSE atvejai.
- 23 2000 m. gruodžio 4 d. Taryba priėmė Sprendimą 2000/766/EB dėl tam tikrų apsaugos priemonių užkrečiamos spongiforminės encefalopatijos atžvilgiu ir dėl gyvulių baltymų naudojimo gyvulių pašare (OL L 306, p. 32), kuris įsigaliojo 2001 m. sausio 1 d. ir nustatė valstybėms narėms draudimą maisto produktams laikomų, šeriamų arba auginamų naminių gyvulių pašare naudoti perdirbtus gyvulinius

baltymus. Be to, valstybės narės turi uždrausti tiekti į rinką, parduoti, importuoti iš trečiųjų šalių ir eksportuoti į trečiąsias šalis gyvulinius baltymus, skirtus naudoti naminių gyvulių pašare, bei iš rinkos, platinimo kanalų ir ūkiuose esančių sandėlių šiuos baltymus pašalinti.

Procedūra ir šalių reikalavimai

- 24 2001 m. gruodžio 7 d. byla buvo pradėta Pirmosios instancijos teismo kanceliarijoje ieškovų pateiktu ieškiniu.
- 25 2002 m. vasario 27 d. Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai atskiru dokumentu Komisija pateikė prieštaravimą dėl priimtumo pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 114 straipsnį. 2002 m. birželio 27 d. Pirmosios instancijos teismo (penktoji kolegija) nutartimi prieštaravimą dėl priimtumo buvo nuspręsta nagrinėti nagrinėjant bylą iš esmės.
- 26 Susipažinęs su teisėjo pranešėjo pranešimu, Pirmosios instancijos teismas (penktoji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį. Imdamasis proceso organizavimo priemonių Pirmosios instancijos teismas Tarybos ir Komisijos paprašė atsakyti į kelis klausimus. Šalys šiuos prašymus įvykdė per nustatytą terminą.
- 27 2006 m. vasario 15 d. viešame posėdyje buvo išklaustyti šalių teiginiai ir atsakymai į Pirmosios instancijos teismo pateiktus klausimus.

28 Ieškovai Pirmosios instancijos teismo prašo:

- pripažinti ieškinį priimtina,
- pripažinti, kad Taryba ir Komisija veikė neteisėtai, dėl to pagal EB 288 straipsnį yra atsakingos dėl GSE krizės Europos Sąjungos teritorijoje ir dėl to padarytos ieškinyje nurodytos žalos,
- solidariai iš Tarybos ir Komisijos priteisti ieškovų patirtos turtinės žalos atlyginimą, įvertintą 19 438 372,69 euro, bei patirtą neturtinę žalą, įvertintą 15 proc. minėtos sumos, t. y. 2 915 755,80 euro,
- iš Tarybos ir Komisijos priteisti bylinėjimosi išlaidas.

29 Taryba ir Komisija Pirmosios instancijos teismo prašo:

- pripažinti ieškinį nepriimtina,
- bet kuriuo atveju atmesti ieškinį kaip nepagrįstą,
- iš ieškovų priteisti bylinėjimosi išlaidas.

Dėl priimtimumo

- 30 Taryba ir Komisija, atsakovės, nurodo tris nepriimtimumo pagrindus. Pirmasis pagrindas grindžiamas ieškinio neatitikimu Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies a punkto ir 44 straipsnio 5 dalies nuostatų dėl formos trūkumų nurodant ieškovus. Antrasis pagrindas susijęs su ieškinio neatitikimu Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkto nuostatų, nes netiksliai nurodytos esminės ieškinį grindžiančios faktinės ir teisinės aplinkybės. Trečiasis pagrindas grindžiamas tuo, kad *Unió de Pagesos* ir *COAG* nėra suinteresuotos pareikšti ieškinį.

Dėl pirmojo pagrindo dėl nepriimtimumo, susijusio su formos trūkumais nurodant ieškovus

Šalių argumentai

- 31 Pirma, Komisija teigia, kad ieškinyje nenurodytas ieškovų adresas. Tačiau pagal Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies a punktą ir 44 straipsnio 6 dalį tai yra esminis formos reikalavimų pažeidimas, kuris negali būti ištaisytas.
- 32 Ieškovai atsako, kad jų adresai nurodyti atskirame ieškinio priede pateiktuose apskaitos lapuose. Bet kuriuo atveju adreso nurodymas nėra esminė sąlyga, galinti lemti ieškinio nepriimtimumą, ir su juo susijusi klaida gali būti ištaisyta.

- 33 Antra, atsakovės tvirtina, kad ieškinyje neteisingai nurodyti ieškovai juridiniai asmenys. Konkrečiau kalbant, nesilaikydami Procedūros reglamento 44 straipsnio 5 dalies nuostatų kai kurie juridiniai asmenys nepridėjo juos įsteigiančių dokumentų, o kiti nepateikė įrodymų, kad advokatui įgaliojimus tinkamai suteikė asmuo, kuris turi teisę tai daryti. Galiausiai Taryba pastebi, kad tam tikri ieškovai ieškinį rengusiems advokatams nesuteikė įgaliojimų.
- 34 Ieškovai pabrėžė, kad pagal Procedūros reglamento 44 straipsnio 5 dalies a punktą juridinių asmenų steigimo dokumentų pateikimas yra tik vienas iš galimų jų teisinio egzistavimo įrodymų, nes leistini ir kiti įrodymo būdai. Taigi prie ieškinio pridėtos originalios sąskaitos, kuriose nurodytos kiekvieno ieškovo tapatybės, mokesčių mokėtojo kodas ir adresas, yra pakankami įrodymai, kad atitinkami juridiniai asmenys egzistuoja. Bet kuriuo atveju ieškovai savo pastabų dėl prieštaravimo dėl priimtimumo priede pateikė reikalavimus atitinkančias šių juridinių asmenų steigimo dokumentų ir įstatų kopijas. Dėl tariamo tam tikrų bendrovių tinkamai suteikto įgaliojimo nebuvimo ieškovai teigia, kad daugeliu atvejų įgaliojimus pasirašiusių asmenų teisės tai atlikti įrodymai yra bylos medžiagoje ir juos galima nustatyti iš bendrovių pateiktų steigimo dokumentų ir sutarčių. Dėl bendrovių, kurioms tai netaikoma, ieškovai vykstant rašytinei procedūros daliai pateikė reikiamus įgaliojimus turinčio asmens advokatams suteiktų įgaliojimų patvirtinimą.
- 35 Trečia, Komisija nurodo, kad nesant tam tikrų ieškovais esančių juridinių asmenų steigimo dokumentų, neįmanoma patikrinti, koks yra šių asmenų įsteigimo tikslas. Bet kuriuo atveju kai kurių juridinių asmenų, ieškovų, tikslai neturi jokio aiškaus ryšio su gyvulininkyste. Taigi nesiverčiančios galvijienos gamybos arba pardavimo veikla bendrovės nėra suinteresuotos pareikšti ieškinį šioje byloje.

- 36 Ieškovai teigia, kad Procedūros reglamentas nereikalauja nurodyti ieškovo tikslo. Bet kuriuo atveju iš juos steigiančių dokumentų neginčijamai matyti, kad visi juridiniai asmenys, ieškovai, vykdo su žemės ūkiu susijusią veiklą. Taigi jie yra suinteresuoti pareikšti šį ieškinį.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 37 Pirma, kalbant apie kaltinimą, kad nenurodyti ieškovų adresai, svarbu pabrėžti, jog Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies a punktas nustato, kad ieškinyje turi būti nurodytos jų pavardės arba pavadinimai ir adresas. Tačiau šiuo atveju, nors ieškovų adresai nenurodyti pačiame ieškinyje, vis dėlto jie pateikti jų priede esančiuose dokumentuose. Be to, reikia pabrėžti, kad ieškovai savo pastabų dėl prieštaravimo dėl priimtino priede pateikė savo adresų sąrašą. Todėl šis kaltinimas turi būti atmestas.
- 38 Antra, kalbant apie kaltinimą, kad nėra bendrovių steigimo dokumentų, kad netinkamai suteikti įgaliojimai ir kad trūksta advokatų įgaliojimų, reikia pabrėžti, jog Procedūros reglamento 44 straipsnio 5 dalies a ir b punktai numato, kad jei ieškovas yra privatinės teisės reglamentuojamas juridinis asmuo, prie ieškinio jis turi pateikti, pirma, jo steigimo dokumentą arba neseną išrašą iš įmonių ar asociacijų registro, arba kokią kitą jo teisinio egzistavimo įrodymą ir, antra, įrodymą, kad pareiškėjo advokatui įgaliojimus tinkamai suteikė asmuo, kuris turi teisę tai daryti. Tačiau 44 straipsnio 6 dalis nurodo, kad jei ieškinys neatitinka nurodytų reikalavimų, ieškovas gali šiuos reikalavimus įvykdyti, vėliau pateikdamas trūkstamus dokumentus. Taigi Pirmosios instancijos teismas šioje byloje pripažino, kad vykstant procedūrai ieškovai pateikė iš pradžių prie jų ieškinio nepridėtus pavedimus, steigimo dokumentus ir įgaliojimus. Taigi šis kaltinimas turi būti atmestas.

- 39 Trečia, kalbant apie kaltinimą, kad tam tikri juridiniai asmenys nenurodė savo tikslo ir kad kai kurių iš jų paskirtis nėra aiškiai susijusi su galvijienos gamybos ir pardavimo veikla, reikia pabrėžti, jog Procedūros reglamento 44 straipsnio 5 dalis iš juridinių asmenų reikalauja tik vieno jų teisinio egzistavimo įrodymo. Nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo juridinio asmens suinteresuotumas pareikšti ieškinį daugiau priklauso ne nuo jo įsteigiančio dokumento nuostatų, susijusių su jo tikslu, bet nuo atitinkamo subjekto realios veiklos bei, konkrečiau kalbant, nuo vykdant šią veiklą jo tariamai patirtos žalos. Taigi šiuo atveju ieškovai pateikė su galvijų auginimo veikla susijusias sąskaitas tam, kad pateisintų kiekvieno iš jų atskirai patirtos žalos pobūdį ir dydį. Taigi buvo įrodyta, kad juridiniai asmenys, ieškovai, šiame sektoriuje veikė aktyviai. Todėl šis kaltinimas taip pat turi būti atmestas.
- 40 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, šį nepriimtino pagrindą reikia atmesti.

Dėl antrojo pagrindo dėl nepriimtino, susijusio su netiksliu ieškinį grindžiančių esminių faktinių ir teisinių aplinkybių nurodymu

Šalių argumentai

- 41 Komisija primena, kad pagal Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio nuostatas ir Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą ieškinyje turi būti nurodytas bylos dalykas ir ieškinio pagrindų santrauka. Šių reikalavimų neatitiks ieškinys dėl Bendrijos institucijos padarytos žalos atlyginimo, kuriame nenurodoma net menkiausia aplinkybė dėl teigiamos žalos pobūdžio ir dėl to, kaip galbūt patirta žala galėjo atsirasti dėl veiksmų, kuriais kaltinama institucija (1996 m. lapkričio 21 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Syndicat des producteurs de viande bovine ir kt. prieš Komisiją*, T-53/96, Rink. p. II-1579, 23 punktas).

- 42 Tačiau šiuo atveju ieškinyje kaip reikalaujama aiškiai nurodyti tariamai neteisėti institucijų veiksmai ir nepateikiama šio neteisėtumo priežastis. Ieškinyje taip pat nebuvo nurodytos ir Bendrijos nuostatos, numatančios institucijų pareigą imtis veiksmų. Ji, ieškovų nuomone, buvo pažeista. Apskritai atsakovės nežino, kokiais neteisėtais veiksmais ar neveikimu tiksliai jos kaltinamos, todėl negali tinkamai parengti savo gynybos. Be to, priežastinis tariamai neteisėtų veiksmų ir nurodytos žalos ryšys taip pat nebuvo pakankamai apibrėžtas. Iš tiesų ieškinyje nepatikslinama, kokios Bendrijos priemonės lėmė, kad Ispanijoje atsirado GSE, nenurodomi produktai ar medžiagos, kurias pardavus kilo liga, ir nepatikslingas šių produktų pardavimo ir Bendrijos teisės aktų, leidusių juos importuoti ir parduoti, ryšys.
- 43 Ieškovai tvirtina, kad ieškinys leidžia nustatyti bylos dalyką ir jį grindžiančius pagrindus bei teisinės ir faktinės aplinkybes. Ieškinyje pateiktoje lentelėje nurodyti veiksmai ir neveikimas, kuriais kaltinamos institucijos ir kuriais ūkininkams buvo padaryta žala. Be to, patirtos žalos tikrumą tinkamai įrodo pateiktos sąskaitos.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 44 Pagal Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnį ir Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą kiekviename ieškinyje nurodomas ginčo dalykas ir pagrindų, kuriais remiamasi, santrauka. Siekiant užtikrinti teisinį saugumą bei gerą teisingumo vykdymą tam, kad ieškinys būtų priimtinas, reikia, jog esminės jį pagrindžiančios faktinės ir teisinės aplinkybės išplauktų – kad ir glaustai, tačiau sklandžiai ir suprantamai – iš paties ieškinio teksto (1993 m. lapkričio 29 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Kelman prieš Komisiją*, T-56/92, Rink. p. II-1267, 21 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Nutarties *Goldstein prieš Komisiją*, T-262/97, Rink. p. II-2175, 21 punktas). Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, jog tam, kad šie reikalavimai būtų patenkinti, ieškinyje, kuriuo siekiama Bendrijos institucijos padarytos žalos atlyginimo, turi būti nurodyta informacija, leidžianti nustatyti elgesį, dėl kurio

ieškovas kaltina instituciją, ir priežastys, dėl kurių jis mano, kad tarp šio elgesio ir žalos, kurią jis teigia patyręs, yra priežastinis ryšys, bei žalos pobūdis ir dydis (1996 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Asia Motor France ir kt. prieš Komisiją*, T-387/94, Rink. p. II-961, 107 punktas ir nurodytos nutarties *Syndicat des producteurs de viande bovine ir kt. prieš Komisiją* 22 punktas).

- 45 Taigi šioje byloje ieškinys atitinka minėtus reikalavimus. Iš tiesų, pirma, jame nurodyti veiksmai ir neveikimas, kuriais kaltinamos institucijos, bei jų pažeistos teisės aktų nuostatos ir principai. Antra, ieškinyje išsamiai nurodytas ieškovo tariamai patirtos žalos pobūdis ir dydis, nurodant, kokio dydžio žalą patyrė kiekvienas ieškovas. Galiausiai, trečia, ieškovai išdėsto priežastis, dėl kurių, jų nuomone, egzistuoja priežastinis veiksmų, kuriais kaltinama Taryba ir Komisija, ir jų akivaizdžiai patirtos žalos, ryšys.
- 46 Todėl reikia daryti išvadą, kad Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytos sąlygos šiuo atveju tenkinamos.
- 47 Taigi šį pagrindą dėl nepriimtino reikia atmesti.

Dėl trečiojo pagrindo dėl nepriimtino, susijusio su Unió de pagesos ir COAG suinteresuotumo nebuvimu

- 48 Taryba ginčija procesinį *Unió de Pagesos* ir COAG statusą, kurio esmė – „palaikyti“ ieškovus. Pagal Procedūros reglamentą asmuo arba asociacija gali palaikyti ieškovo

reikalavimus tik pateikusi prašymą leisti įstoti į bylą. Tačiau šios dvi profesinės organizacijos tokio prašymo nepateikė. Savo ruožtu Komisija teigia nežinojusi, kokią reikšmę ieškovai ketina suteikti *Unió de Pagesos* ir COAG įstojimui į bylą šiame procese. Bet kuriuo atveju ji ginčija šių dviejų profesinių organizacijų suinteresuotumą pareikšti ieškinį, nes jos neįrodė, kad veiksmų ėmėsi savo narių vardu.

49 Ieškovai teigia, kad *Unió de Pagesos* ir COAG suinteresuotumas pareikšti ieškinį atsirado šioms organizacijoms patyrus žalą, kurią sudaro visų jų narių patirtos žalos suma ir jų asmeniškai patirta neturtinė žala. *Unió de Pagesos* ir COAG siekia gauti ne turtinės, bet neturtinės žalos atlyginimą, taigi kad būtų pripažinta, jog Bendrijos institucijos, sprendamos GSE krizę, nesiėmė pakankamų veiksmų. Jų dalyvavimo procese tikslas – tik palaikyti savo narius.

50 Per posėdį *Unió de Pagesos* ir COAG nurodė, kad šiame procese ketina dalyvauti kaip įstojusios į bylą šalys. Pirmosios instancijos teismas primena, kad pagal Procedūros reglamento 115 ir 116 straipsnius, nagrinėjamus kartu su Teisingumo Teismo statuto 40 straipsniu, bet koks asmuo ar asociacija, norinti įstoti į Pirmosios instancijos teismui pateiktą bylą, atskiru dokumentu turi pateikti prašymą leisti įstoti į bylą.

51 Šiuo atveju *Unió de Pagesos* ir COAG neįvykdė minėto formalumo. Todėl Pirmosios instancijos teismas šiame procese negali joms pripažinti įstojusių į bylą šalių statuso.

52 Be to, Pirmosios instancijos teismas tvirtina, kad pagal EB 288 straipsnį teisė pareikšti ieškinį profesinėms asociacijoms pripažįstama tik tuo atveju, jei teisme jos

gali remtis arba nuo savo narių suinteresuotumo nepriklausomu suinteresuotumu, arba teise į žalos atlyginimą, kurią joms perleido kiti asmenys (1998 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, T-149/96, Rink. p. II-3841, 57 punktą; šiuo klausimu taip pat žr. 1995 m. gruodžio 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Exporteurs in Levende Varkens ir kt. prieš Komisiją*, T-481/93 ir T-484/93, Rink. p. II-2941, 76 ir 77 punktus).

- 53 Šioje byloje, pirma, *Unió de Pagesos* ir COAG nesiremia teisių perleidimu arba aiškiu įgaliojimu, joms suteikiančiu teisę pateikti prašymą atlyginti jų narių patirtą žalą. Antra, šios organizacijos nurodo, kad nesiekia turtinės žalos atlyginimo, bet kad jų patirtą žalą sudaro visų jų narių patirtos žalos suma ir pačių organizacijų patirta neturtinė žala. Ši tariama asociacijoms padaryta neturtinė žala visiškai nebuvo įrodyta.
- 54 Vadinasi, *Unió de Pagesos* ir COAG visiškai nėra suinteresuotos pareikšti ieškinį šioje byloje.
- 55 Todėl ieškinys turi būti atmestas kaip nepriimtinas tiek, kiek jis susijęs su šiomis dviem žemės ūkio profesinėmis organizacijomis.

Dėl esmės

Šalių argumentai

- 56 Ieškovai tvirtina, kad šioje byloje tenkinamos teisės į žalos atlyginimą, remiantis Bendrijos institucijų deliktine atsakomybe pagal EB 288 straipsnį, t. y. Bendrijos

institucijai priskirtinų neteisėto veiksmo arba neteisėto elgesio buvimas, reali žala ir priežastinis neteisėto veiksmo ir nurodytos žalos ryšys, atsiradimo sąlygos. Ieškovai ir toliau teigia, kad Taryba ir Komisija, nuo 1999 m. iki 2000 m. kovodamos su GSE liga, priėmė nepakankamas, klaidingas, netinkamas bei pavėluotas teisės aktų nuostatas bei priemones ir kad dėl to šios institucijos yra atsakingos už šios ligos paplitimą daugelyje valstybių narių, įskaitant Ispaniją, o tai ieškovams padarė labai didelę žalą, pirmiausia dėl sumažėjusio galvijienos vartojimo ir jos kainų kritimo šioje šalyje.

57 Atsakovės teigia, kad jų veiksmai dėl GSE niekada nebuvo neteisėti ir kad bet kuriuo atveju nėra jokio priežastinio šių veiksmų ir nurodytos žalos ryšio.

1. Dėl neteisėtų Tarybos ir Komisijos veiksmų buvimo

58 Ieškovai teigia, kad Bendrijos institucijos pažeidė Bendrijos teisės aktus dėl gyvūnų ir visuomenės sveikatos bei gero administravimo, teisėtų lūkesčių bei atsargumo principus, kurie yra asmenis ginančios viršesnės teisės taisyklės. Jie pastebi, kad šių institucijų neveikimas gali lemti Bendrijos atsakomybę, jei jos pažeidė teisėtą pareigą imtis veiksmų, nustatytą Bendrijos teisės akte (1995 m. liepos 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Odigitria prieš Tarybą ir Komisiją*, T-572/93, Rink. p. II-2025, 35 punktas).

59 Atsakovės teigia, kad neteisėti veiksmai, kuriais ieškovai jas kaltina, susiję su teisės aktų leidybos veikla, dėl kurios Bendrija gali būti patraukta atsakomybėn tik

išimtiniais atvejais (1979 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ireks-Arkady prieš Tarybą ir Komisiją*, 238/78, Rink. p. 2955, 9 punktas) ir tik jei yra asmenų teisės ginanti viršesnė teisės taisyklė (nurodyto sprendimo *Exporteurs in Levende Varkens ir kt. prieš Komisiją* 81 punktas). Kadangi jų plati diskrecija priimant teisės aktą, norint Bendriją patraukti atsakomybėn, reikia, kad pažeidimas būtų akivaizdus, t. y. aiškus ir šiurkštus (1978 m. gegužės 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *HNL ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, 83/76, 94/76, 4/77, 15/77 ir 40/77, Rink. p. 1209, 6 punktas). Todėl būtina, kad atitinkama institucija būtų stipriai pažeidusi jos įgaliojimų vykdymui nustatytas ribas (1982 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Kind prieš EEB*, 106/81, Rink. p. 2885, 12 punktas). Tokį neteisėtą elgesį turi įrodyti ieškovai (1994 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *KYDEP prieš Tarybą ir Komisiją*, C-146/91, Rink. p. I-4199, 43 ir 44 punktai). Taigi Taryba ir Komisija, kovodamos su GSE, nepadarė jokio pažeidimo.

— Dėl Bendrijos teisės aktų, susijusių su gyvulių ir visuomenės sveikatos apsauga, pažeidimo

- 60 Ieškovai tvirtina, kad, atsiradus GSE, Taryba ir Komisija turėjo pakankamą teisinį pagrindą teisės aktams, kurių reikėjo norint sustabdyti ligos plitimą, priimti. Pirmą, jie nurodo EB 32 ir kituose straipsniuose, susijusiuose su bendra žemės ūkio politika, bei bendrą rinkos organizavimą kiaulienos ir galvijienos sektoriuje įtvirtinančiuose reglamentuose numatytą kompetenciją gyvūnų sveikatos apsaugos srityje. Ieškovai taip pat nurodo EB sutarties 100 (dabar – EB 94 straipsnis) straipsnį, kuris yra bendras teisinis pagrindas, leidžiantis priimti geram bendros rinkos veikimui būtinas direktyvas. Be to, Direktyva 89/662 nustato Komisijai pareigą prižiūrėti, kaip nacionalinės valdžios institucijos įgyvendina kontrolės programas, bei atlikti patikrinimą vietoje, kad įsitikintų šios kontrolės veiksmingumu. Antra, ieškovai remiasi Bendrijos kompetencija visuomenės sveikatos srityje, kuri akivaizdžiai pripažinta Mastrichto sutartyje ir išplėsta Amsterdamo sutartimi (EB 152 straipsnis). Visuomenės sveikatos apsauga yra svarbiausias viešasis interesas ir jai turi būti

suteikta viršenybė prieš ekonominius tikslus (1996 m. liepos 12 d. Teisingumo Teismo nutarties *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją*, C-180/96 R, Rink. p. I3903, 91–93 punktai ir 1997 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Affish C-183/95*, Rink. p. I-4315, 43 ir 57 punktai).

- 61 Ieškovai tvirtina, kad Komisija ir Taryba pažeidė Bendrijos teisės aktus gyvūnų ir visuomenės sveikatos srityje. Grįsdami šį teiginį, jie remiasi tyrimo komisijos ataskaita, kurioje Parlamentas padarė išvadą, kad dėl GSE krizės atsakingos Taryba ir Komisija. Konkrečiau kalbant, Komisijai šioje ataskaitoje pateikiami šie priekaištai: 1990–1994 m. buvo sustabdytas veterinarinis patikrinimas Jungtinėje Karalystėje; įvairūs kompetentingi generaliniai direktoratai nekoordinavo savo veiklos; trūko VMK veiklos skaidrumo, nes jo GSE pogrupiui beveik visada pirmininkavo narys, turintis Didžiosios Britanijos pilietybę, ir jį sudarė daug šios valstybės pilietybę turinčių mokslininkų; nebuvo užtikrintas tinkamas veterinarinės kontrolės vykdymas bei nebuvo vykdomos Direktyvoje 89/662 numatytos pareigos, taip pat buvo vėluojama priimti teisės aktus dėl mėsos ir kaulų miltų ir jie buvo neveiksmingi. Ieškovai patikslina, kad ieškinys pareikštas Tarybai ir Komisijai, nes kompetencija, kurios reikėjo kovojant su GSE, yra padalyta šioms dviem institucijoms. Veiksmai, kuriais kaltinama Taryba, visų pirma yra EB 152 straipsnio 4 dalies b ir c punktų ir Direktyvos 89/662 nuostatų neįgyvendinimas bei Direktyvos 98/256, kuria panaikinamas Jungtinei Karalystei nustatytas embargas, priėmimas. Komisijai priekaištaujama kaip tik dėl to, kad ši neįgyvendino Direktyvose 89/662 ir 90/425 numatytos jos kompetencijos vykdyti, prižiūrėti ir kontroliuoti.

- 62 Atsakovės nurodo, kad visada veikė griežtai laikydamosi teisės aktų ir ryžtingai tiek, kiek leido jų kompetencija, ir savo veiksmus derindamos su turimomis mokslinėmis žiniomis apie snukio ir nagų ligą bei atsižvelgdamos į jų pasekmes visuomenės ir gyvūnų sveikatai. Jos pastebi, kad jų plati diskrecija tiek bendros žemės ūkio politikos srityje, tiek įgyvendinant EB 152 straipsnį. Konkrečiau kalbant apie kovą su GSE,

teismų praktikoje pripažinta, kad imdamosi apsaugos priemonių institucijos gali remtis savo diskrecija (1998 m. gegužės 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *National Farmers' Union ir kt.*, C-157/96, Rink. p. I-2211, 61 ir kiti punktai ir Sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją*, C-180/96, Rink. p. I-2265, 37 punktas).

- 63 Atsakovės taip pat nurodo, kad jų „neveikimas“ gali duoti pagrindą kilti Bendrijos atsakomybei tik tuo atveju, jei jos pažeidė teisėtą pareigą veikti, nustatytą Bendrijos teisės akte (2001 m. gruodžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Area Cova ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, T-196/99, Rink. p. II-3597, 84 punktas). Tačiau EB 152 straipsnio 4 dalies b ir c punktuose nustatyti tik Bendrijos tikslai visuomenės sveikatos srityje neapibrėžiant teisinės pareigos imtis veiksmų. Be to, Direktyvos 89/662 ir 90/425 pirmiausia valstybėms narėms priskiria pareigą atlikti sveikatos kontrolę ir gyvulinės kilmės produktų tikrinimą (nurodytos nutarties *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją* 53 ir 54 punktai), o Komisijai suteikiami tik priežiūros įgaliojimai. Iš tiesų pareiga atlikti veiksmingą Bendrijos teisės aktų taikymo kontrolę tenka valstybėms narėms, nes Komisijos vaidmuo iš esmės yra tikrinti, ar nacionalinės valdžios institucijos vykdo šį įsipareigojimą, kaip tai pabrėžiama 1997 m. spalio 20 d. Parlamento laikinosios tyrimo komisijos pateiktoje galutinėje konsoliduotoje ataskaitoje.
- 64 Ieškovai patikslina savo kritiką dėl institucijų veiksmų išskirdami tris ilgus laikotarpius. Pirmasis laikotarpis prasideda nuo GSE atradimo devintojo dešimtmečio viduryje iki 1994 m., t. y. iki momento, kai Komisija, uždraudusi naudoti gyvulinės kilmės miltus, pirmą kartą ėmėsi priemonių prieš ligos priežastis. Šį etapą apibūdina netinkamas Bendrijos institucijų neveikimas tiek teisės aktų leidybos, tiek jų kontrolės ir priežiūros srityse. Antrasis periodas – 1994–1998 m., jį apibūdina aiškiai nepakankami, pavėluoti ir nenuoseklūs Komisijos bei Tarybos veiksmai naikinant ligą, nes šios institucijos dažnai priimdavo vieną kitai prieštaraujančias priemones, kai nebūdavo atsižvelgiama į mokslininkų nuomones. Trečiasis

laikotarpis tęsėsi nuo 1998 m. iki 2000 m. ir jam būdingas pasyvus institucijų elgesys bei kontrolės ir patikrinimo nebevykdymas, o tai sudarė sąlygas masiškai atsirasti naujiems atvejams 2000 m. lapkričio mėnesį.

65 Konkrečiau kalbant, ieškovai tvirtina, kad nors nuo 1989 m. Komisija žinojo apie daugelį GSE židinių Jungtinėje Karalystėje bei didelį užkrėtimo šia liga pavojų, Bendrijos institucijos kelerius metus nesiėmė prevencinių priemonių jos plitimui išvengti. Taigi nuo 1990 m. iki 1994 m. Bendrijos teisės aktų leidybos veikla GSE srityje buvo praktiškai sustabdyta, nes Taryba apie šią ligą visiškai nediskutavo. Ieškovai taip pat priekaištauja, kad Komisija nesinaudojo jai pagal teisės aktus priklausančia priežiūros kompetencija, visų pirma, kad nepriėmė Direktyvose 89/662 ir 90/425 numatytų apsaugos ir kontrolės priemonių. Kaip matyti iš tyrimo komisijos ataskaitos, per šį laikotarpį Komisija net sustabdė savo veterinarinį patikrinimą Jungtinėje Karalystėje. Galiausiai keli 1990 m. Komisijoje parengti vidaus pranešimai rodo, kad tuo laikotarpiu buvo patariama tik skleisti dezinformaciją.

66 Komisija teigia, kad Bendrijos institucijos negali būti kaltinamos neatidumu ir tariamai privalomų teisės aktuose nustatytų įsipareigojimų imtis veiksmų pažeidimu. Ji primena, kad akto teisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į jį priimant buvusias faktines ir teises aplinkybes (1979 m. vasario 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją*, 15/76 ir 16/76, Rink. p. 321, 7 punktas). Todėl priimtų priemonių tinkamumas turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į jas priimant turėtas mokslines žinias. Taigi 1989 m. vasario mėn. paskelbus „Southwood ataskaitą“, kurioje buvo nurodyti pirmieji GSE atvejai Jungtinėje Karalystėje, Bendrijos institucijos VMK ir mokslininkų paprašė pareikšti savo nuomonę dėl įvairių su liga susijusių klausimų bei finansavo mokslinius tyrimus šioje srityje.

Tačiau mokslininkai ilgai manė, kad beveik neįmanoma, jog šia liga užsikrėstų žmogus. Būtinybę priimti Sprendime 96/239 numatytas skubos priemonės lėmė 1996 m. kovo 20 d. SEAC pranešimo informacija.

67 Komisija pastebi, kad kol galimybė žmogui užsikrėsti GSE buvo tik mokslinė hipotezė, ji manė, kad į šio sektoriaus ūkio subjektų ir vartotojų interesus buvo tinkamai atsižvelgta uždraudus iš Jungtinės Karalystės eksportuoti gyvus senesnius negu šeši mėnesiai galvijus ir visus produktus, nuo kurių galima užsikrėsti liga. Be to, Komisijos nuomone, nors tam tikromis aplinkybėmis ji galėjo patikrinti, to daryti ji neprivalėjo. Bet kuriuo atveju nuo 1990 m. Jungtinėje Karalystėje buvo atliktas ne vienas patikrinimas.

68 Ieškovai ypač kritikuoja Bendrijos institucijų vėlavimą uždrausti naminių gyvulių pašaruose naudoti mėsos ir kaulų miltus, ir mano, kad jie yra pagrindinis užkrėtimo liga šaltinis. Jie pabrėžia, kad Jungtinė Karalystė, nors 1989 m. ir uždraudė šiuos miltus naudoti gyvulių pašaruose, neuždraudė jų gaminti arba eksportuoti. Taigi miltų iš Didžiosios Britanijos pardavimas kitose valstybėse narėse išaugo nuo 12 500 tonų 1988 m. iki 25 000 tonų 1989 metais. Tačiau žinduolių baltymų naudojimą atrajotojų pašare Komisija uždraudė tik 1994 m. Sprendimu 94/381. Šis vėlavimas paaiškina, kodėl GSE atvejų Jungtinėje Karalystėje sumažėjo, bet padaugėjo kitose valstybėse narėse. Be to, šiuo sprendimu buvo uždrausta naudoti tik iš žinduolių audinių kilusius baltymus vien atrajotojų pašare. Vėliau pasirodė, kad šis dalinis miltų draudimas yra kryžminio užkrėtimo ir todėl ligos paplitimo priežastis. Visiškas draudimas naudoti gyvulinius baltymus naminių gyvulių pašare buvo nustatytas tik Sprendimu 2000/766.

- 69 Be to, ieškovai nurodo, kad nuo 1993 m. Parlamentas prašė taikyti nustatytą žinduolių kilmės gyvulinių atliekų apdoravimo būdą tam, kad tikrai GSE sukėlėjai būtų padaryti nekenksmingi, bet iki Sprendimo 96/449, įsigaliojusio 1997 m. balandžio 1 d., nebuvo nieko padaryta. Galiausiai ieškovai Bendrijos institucijoms priekaištauja, kad šios į 1996 m. balandžio mėn. Pasaulinės sveikatos organizacijos (PSO) suburtų ekspertų rekomendacijas ir 1996 m. spalio mėn. VMK išvadas dėl būtinybės pašalinti SGM iš visų mitybos grandinių sureagavo per vėlai. Išties iš pradžių Sprendime 97/534 nustatyto draudimo naudoti bet kokios rūšies SGM įsigaliojimą Komisija ir Taryba atidėjo beveik trejiems metams, nes šis draudimas buvo pradėtas taikyti tik Sprendimu 2000/418 nuo 2000 m. spalio 1 dienos.
- 70 Komisija teigia, kad ieškovai iki atitinkamų priemonių priėmimo dienos nepateikė nė vienos mokslinės ataskaitos, įrodančios, jog jos yra netinkamos ir nepakankamos. Ji patikslino, kad Sprendimo 94/381 priėmimas atitinka nuolatinio veterinarijos komiteto nuomonę, ir nurodė, kad tuo laikotarpiu iš atrajotojų audinių gauti baltymai buvo laikomi vieninteliais galimais GSE sukėlėjų šaltiniais ir todėl juos pašalinus iš atrojotojų pašaro užkrėtimo rizika buvo sumažinta iki minimumo. Ji pridūrė, kad Sprendimas 94/474 uždraudė iš Jungtinės Karalystės eksportuoti mėsos ir kaulų miltus su atrajotojų baltymais, kurie nebuvo pagaminti pagal naujas Bendrijos taisykles. Komisija pripažino, kad teisės aktai dėl mėsos ir kaulų miltų perdirbimo valstybėse narėse iš pradžių buvo taikomi nepatenkinamai, bet pabrėžė, kad kaip tik dėl šios priežasties 1997 m. ji pradėjo pažeidimo procedūras prieš dešimt valstybių narių, įskaitant Ispaniją.
- 71 Ieškovai taip pat pastebi, kad Bendrijos institucijų veiksmai buvo nelogiški ir prieštaringi. Konkrečiau kalbant, Sprendimu 96/239 nustatytas embargas iš Jungtinės Karalystės kilusiems galvijams bei mėsos ir kaulų miltams, kurį Teisingumo Teismas pripažino būtinu, tinkamu ir proporcingu (nurodyta nutartis *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją*), iš karto buvo sušvelnintas leidus taikyti leidžiančias nukrypti nuostatas ir jį pakeitė daug švelnesnės priemonės. Taigi Sprendimu 96/362 buvo panaikintas draudimas eksportuoti kai kurias prekes, kaip antai spermą, želatiną, taukus ir iš taukų pagamintus produktus. Paskui Sprendimu 98/256 buvo labai subtiliai panaikintas draudimas iš Jungtinės Karalystės

eksportuoti galvijienos produktus, taikomame tekste pakeitus nuorodą „Jungtinė Karalystė iš savo teritorijos neeksportuoja“ į nuorodą „Jungtinė Karalystė užtikrina, kad iš jos teritorijos nebus eksportuojami“, nes pastaroji formuluotė yra beveik neįpareigojanti. Taip 1998 m. Komisija pareigą prižiūrėti galvijienos produktų eksportą perdavė Jungtinei Karalystei, o tai reiškia „atsisakymą vykdyti pareigas“. Galiausia Sprendimo 98/692 priėmimas buvo paskutinis pamažu vykusio ir sąlyginio embargo Jungtinei Karalystei panaikinimo proceso etapas.

- 72 Komisija teigia, kad Sprendimo 96/362 priėmimas buvo visiškai pagrįstas atsižvelgiant, visų pirma, į 1996 m. balandžio 9 ir 18 d. VMK nuomones. Dėl Sprendimo 98/256 atsakovės teigia, kad ši priemonė nepanaikino draudimo iš Jungtinės Karalystės eksportuoti galvijienos produktus, o tik leido griežtomis sąlygomis eksportuoti tam tikrus iš Šiaurės Airijos kilusius produktus. Ieškovo nurodytas redakcinis pakeitimas yra tik lingvistinis patobulinimas, nes „eksportuoja“ ne Jungtinė Karalystė, bet joje įsteigti asmenys, o draudimo apimtis išliko tokia pati. Institucijos, įpareigosios taikyti šį sprendimą, ir Komisijos pareiga atlikti patikrinimą nepasikeitė. Komisija priduria, kad Sprendimas 96/239 buvo pereinamojo laikotarpio apsaugos priemonė ir kad buvo jau numatytas jo peržiūrėjimas. Galiausia embargo panaikinimo pagrįstumą atsižvelgiant į žmonių sveikatos apsaugą Teisingumo Teismas jau išnagrinėjo 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendime *Komisija prieš Prancūziją* (C-1/00, Rink. p. I-9989), kuriame nusprendė, kad nepriėmusi Direktyvas 98/256 ir 1999/514 įgyvendinančių priemonių Prancūzijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų.

- 73 Ieškovai daro išvadą, kad dėl Tarybos ir Komisijos neveikimo 2000 m. lapkričio mėn. masiškai galėjo atsirasti nauji GSE atvejai. Ieškovai nurodo, kad GSE paplito, nes keliose valstybėse narėse (Ispanijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje), gyvuliai buvo šeriami gyvuliniais miltais, kurių kilmės valstybė yra Jungtinė Karalystė. Didelės vartotojų pasitikėjimo krizės, prasidėjusios 2000 m. lapkričio ir gruodžio mėnesiais keliose valstybėse narėse, įskaitant Ispaniją, pasekmės galiausia buvo akstinas

Komisijai ir Tarybai imtis veiksmų ir priimti tinkamas priemonės, kaip antai Sprendimas 2000/766. Komisija ir Taryba per dvylika metų nuo Jungtinės Karalystės draudimo naudoti mėsos miltus atrajotojų pašare priėmimo nesiėmė krizės sunkumui ir jos pasekmėms adekvačių veiksmų.

- 74 Komisija mano, kad, atsižvelgiant į didelį priimtų specifinių nuostatų skaičių, institucijos negalima kaltinti neveikimu kovojant su šia liga. Iš tiesų šios priemonės leido krizę sumažinti ir išspręsti.

— Dėl gero administravimo, teisėtų lūkesčių ir atsargumo principų pažeidimo

- 75 Pirmiausia ieškovai tvirtina, kad Komisija pažeidė gero administravimo principą. Komisija dėl nepaaiškinamų priežasčių buvo per mažai rūpestinga ir neįvykdė savo atidumo pareigos ir, suteikusi pirmenybę ne visuomenės sveikatai, bet Jungtinės Karalystės ekonominiams interesams, ji neatliko pareigos tinkamai įvertinti atitinkamus interesus. Gero administravimo principas visų pirma reikalavo, kad Bendrijos institucijos atsižvelgtų į pasekmes, kurias gyvulininkystės sektoriuje galėtų sukelti anksčiau nustatytų GSE kontrolės priemonių sušvelninimas (šiuo klausimu žr. 1997 m. kovo 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Oliveira prieš Komisiją*, T-73/95, Rink. p. II-381, 32 punktas), o to jos nepadarė.

- 76 Atsakovės teigia, kad gero administravimo principo šiuo atveju buvo kruopščiai laikomasi. Kai siekdamas priimti teisės aktą Bendrijos teisės aktų leidėjas turi įvertinti būsimas šio teisės akto padarinius, kurios negali būti tiksliai nustatytos, jo

vertinimas gali būti panaikintas, tik jei jis yra akivaizdžiai klaidingas atsižvelgiant į šį teisės aktą priimant turėtus duomenis. (1990 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Wuidart ir kt.*, C-267/88–C-285/88, Rink. p. I-435, 14 punktas ir 1994 m. spalio 5 d. Sprendimo *Vokietija prieš Tarybą*, C-280/93, Rink. p. I-4973, 90 punktas). Taigi šioje byloje ieškovai išreiškia tik bendrą nepritarimą dėl Bendrijos institucijų padaryto svarbių interesų palyginimo ir jiems suteiktos reikšmės, bet neįrodo, kad atitinkamos nuostatos jas priimant buvo akivaizdžiai klaidingos (šiuo klausimu žr. nurodyto sprendimo *KYDEP prieš Tarybą ir Komisiją* 47 punktą).

77 Antra, ieškovai tvirtina, kad 1998 m. panaikinusi 1996 m. nustatytą iš Jungtinės Karalystės kilusių produktų embargą Komisija pažeidė teisėtų lūkesčių principą. Šis embargas sukėlė teisėtus lūkesčius gyvulininkystės sektoriuje, kad toks kontrolės lygis bus išlaikytas ir vėliau. Taigi ūkio subjektai, jeigu jie nebūtų turėję lūkesčių dėl Bendrijos institucijų atliekamos padėties kontrolės siekdami išvengti tiesioginės krizės įtakos, būtų ėmęsi tam tikrų konkrečių prevencinių priemonių.

78 Atsakovės primena, kad ūkio subjektai negali turėti pagrįstų teisėtų lūkesčių dėl išlaikymo egzistuojančios padėties, kuri gali būti pakeista Bendrijos institucijoms įgyvendinant savo diskreciją (1990 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Delacre ir kt. prieš Komisiją*, C-350/88, Rink. p. I-395, 33 punktas). Be to, teisėtų lūkesčių apsaugos sąvoka reiškia, kad suinteresuoti asmenys turi vilčių, pagrįstų Bendrijos administracinės institucijos pateiktomis konkrečiomis garantijomis (1996 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Guérin automobilis prieš Komisiją*, T-195/95, Rink. p. II-171, 20 punktas). Taigi ieškovai nepateikė jokio įrodymo, kad institucijos jiems būtų suteikusios tokių garantijų, nes Sprendimas 96/239, be kita ko, aiškiai nurodė, jog yra laikinas ir galioja pereinamuoju laikotarpiu. Bet kuriuo atveju akivaizdu, kad institucijos negalėjo užtikrinti, jog liga nepasieks Ispanijos teritorijos, ir juo labiau šiuo klausimu suteikti konkrečių garantijų.

79 Trečia, ieškovai teigia, kad Komisija ir Taryba neįvykdė atsargumo principo reikalavimų, kaip tik dėl to, jog nesiėmė griežtesnių kontrolės priemonių. Iš tiesų šioje byloje tinkamos priemonės buvo priimtose tik 2000 m., nors su GSE susijęs pavojus gyvulių sveikatai mokliškai buvo įrodytas nuo devintojo dešimtmečio pabaigos, o žmonių sveikatai – nuo 1996 metų. Bet kuriuo atveju net jei Komisija ir Taryba galėjo manyti, kad pavojus nebuvo visiškai įrodytas, tinkamai įvertinusios visas pavojaus grėsmės galimybes, net remdamosi daugiau nei vien tik turima mokslinė informacija, jos turėjo imtis daug griežtesnių apsaugos priemonių.

80 Atsakovės teigia, kad jos, sprendamos GSE krizę, niekada nepažeidė atsargumo principo. Jos tvirtina, kad šiuo principu pagrįstos priemonės turi būti proporcingos siekiamai apsaugai – tačiau „neturint tikslo pasiekti nulinio pavojaus lygio“ – bei nediskriminacinės, nuoseklios ir pagrįstos veiksmų arba neveikimo galimos naudos ir kaštų analize. Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas, priimdami sprendimą dėl šio principo taikymo su Sprendimo 96/239 galiojimu susijusiose bylose, nurodė, kad, likus abejonių dėl pavojaus žmonių sveikatai buvimo arba apimties, institucijos gali imtis apsaugos priemonių nelaukdamos, kol bus visiškai įrodytas šio pavojaus realumas ir apimtis (nurodytos sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją* 99 punktas; 1998 m. liepos 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Bergaderm ir Goupil prieš Komisiją*, T-199/96, Rink. p. II-2805, 66 punktas). Vis dėlto atsargumo principu nesiekama Bendrijos institucijas įpareigoti laikytis bet kokios mokslinės nuomonės be galimybės naudotis vertinimo teise. Taigi siekiant išspręsti GSE krizę priimtose priemonės visada buvo pritaikytos prie esančio pavojaus, nustatyto Bendrijos institucijoms atlikus įvertinimą.

2. Dėl žalos buvimo

81 Ieškovai nurodo, pirma, kad jie patyrė turtinę žalą, ir, antra, neturtinę žalą.

- 82 Taigi pirmiausia jie nurodo, kad kilus GSE krizei Ispanijoje jie patyrė tiesioginę, realią ir tikrą turtinę žalą, tiek padidėjus jų išlaidoms (*damnum emergens*), tiek praradus naudą, kurią jie būtų gavę, jei krizė nebūtų kilusi (*lucrum cessans*). Patirta žala buvo visiškai nenumatoma ir viršija normalią su nagrinėjamu sektoriumi susijusią ekonominę riziką (1990 m. birželio 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sofrimport prieš Komisiją*, C-152/88, Rink. p. I-2477, 28 punktas). Ieškovai šios žalos sumos apskaičiavimą grindžia trimis kriterijais. Pirmia, jie pastebi, kad atsiradus pirmam GSE atvejui Ispanijoje galvijienos vartojimas šioje šalyje sumažėjo nuo 25 iki 47 % ir tai lėmė skerdimo apimtį sumažėjimą iki 70 %. Antra, jie nurodo, kad sumažėjus minėtam vartojimui, Ispanijoje labai krito galvijienos kainos, t. y. nuo 484 Ispanijos pesetų (ESP) už kilogramą 2000 m. iki 331 ESP už kilogramą per pirmus penkis 2001 m. mėnesius. Trečia, ieškovai nurodo „šalutinę“ žalą, kaip antai: išžūstas gyvulių laikymas tvartuose, ilgesnis už įprastą penėjimo ciklą, gyvulių pašaro kainos augimas (nustačius draudimą naudoti gyvulinės kilmės miltus), SGM šalinimo išlaidos ir nuostoliai, susiję su skerdenų išimtu stuburu vertės kritimu, ir galiausiai gaišenų paėmimo, išvežimo ir sunaikinimo išlaidos, atsiradusios po to, kai Komisija priėmė priemones. Visa ieškovų patirtos turtinės žalos suma, neatsižvelgiant į šią „šalutinę“ žalą, yra 19 438 372,69 euro.

- 83 Taryba primena, kad Bendrijos atsakomybės sąlyga yra ta, jog tariama žala viršytų su atitinkamo sektoriaus veikla susijusios įprastos ekonominės rizikos ribas (nurodyto sprendimo *Ireks-Arkady prieš Tarybą ir Komisiją* 11 punktas). Taryba mano, kad pasiūlytas apskaičiavimo būdas neleidžia įrodyti, jog ieškovai yra patyrę kokią nors žalą, ir įvertinti nurodytos žalos dydį kiekvieno ūkio subjekto atžvilgiu. Reikia taip pat pabrėžti, kad Bendrija ir valstybės narės ėmėsi svarbių priemonių ūkininkų prarastoms pajamoms kompensuoti, ir skaičiuojant tariamą žalą į šias išmokas reikia atsižvelgti (1993 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Stahlwerke Peine-Salzgitter*, C-220/91 P, Rink. p. I-2393, 57 punktas). Savo ruožtu Komisija pabrėžia, kad atsižvelgiant į tai, jog nurodytą turtinę žalą apskaičiuoti

sudėtinga, jos nustatymas prireikus turi būti atliktas kitame procedūros etape. Bet kuriuo atveju ji nurodo, kad didelė tvirtinamos „šalutinės“ žalos dalis yra neatlygintina, nes ją kaip tik sukėlė ligai pašalinti skirtos priemonės, kurias priimti prašė ieškovai.

84 Antra, ieškovai tvirtina, kad dėl GSE jie patyrė neturtinę žalą. Pirma, neteisėti institucijų veiksmai ir krizės sukeltas visuomenės nerimas lėmė vartotojų nepasitikėjimą gyvulių augintojais ir kitais sektoriaus ūkio subjektais, o tai pakenkė profesijos prestižui. Antra, šios aplinkybės sukėlė abejonių dėl gyvulių augintojų profesinės ateities. Be to, dėl institucijų neveikimo arba nepakankamo veikimo taip pat buvo prarastas ieškovų pasitikėjimas jiems atstovaujančiomis ir jų interesus ginančiomis institucijomis. Trečia, ieškovus sutrikdė nesugebėjimo, susirūpinimo, nerimo ir netikrumo jausmas. Ieškovai apskaičiavo, kad neturtinės žalos dydis sudaro 15 % individualaus reikalavimo, pagrįsto kainų kritimu, dydžio, t. y. iš viso 2 915 755,8 euro.

85 Taryba teigia, kad ieškovai visiškai nekonkrečiai nurodė tariamai patirtą neturtinę žalą ir kad ją apskaičiavo savavališkai bei jos nepagrindė. Komisija pastebi, kad gyvulininkystė yra ekonominė veikla, kuria versdamiesi ūkio subjektai rizikuoja patirti nuostolius, ir kad tariama žala ieškovų profesiniam prestižui bei jų patirtos dvasinės kančios visiškai nebuvo įrodytos.

3. Dėl priežastinio ryšio buvimo

86 Ieškovai tvirtina, kad priežastinio nurodytų neteisėtų veiksmų ir prašomos atlyginti žalos ryšio egzistavimo sąlyga šioje byloje yra tenkinama. Jie nurodo, kad jei Komisija

ir Taryba būtų priėmusios priemones, būtinas ligos židinių plitimui išvengti, ūkininkai nebūtų patyrę žalos. Blogas šių institucijų valdymas sudarė kliūtis atlikti geresnę tarnautojų, atsakingų už ligos paplitimą už geografinės teritorijos, kurioje ji atsirado, ribų, kontrolę ir todėl yra tiesioginė krizės priežastis.

87 Ieškovai pastebi, kad mokslškai įrodyta, jog mėsos ir kaulų miltai buvo GSE perdavimo priežastis. Tačiau Komisija ir Taryba dėl jų tinkamų priemonių ėmėsi tik 2000 m. gruodžio mėn, priėmusios Sprendimą 2000/766, visiškai draudžiantį naminių gyvulių pašaruose naudoti perdirbtus gyvulinius baltymus. Priėmus šias priemones krizė nepasikartojė.

88 Be to, ieškovai teigia, kad ligos paplitimo Ispanijoje 2000 m. pabaigoje tiesioginė priežastis – Sprendimas 98/256, kuris panaikino 1996 m. nustatytą embargą iš Jungtinės Karalystės kilusiems galvijams, gyvulių mėšai ir gyvulinės kilmės miltams. Šis priešlaikis embargo panaikinimas leido GSE paplsti importuotojų valstybėse. Ieškovai pastebi, kad vidutinio inkubacinio ligos laikotarpio trukmė 4–5 metai, o mokslinės studijos įrodė, jog minimalus inkubacinis laikotarpis yra maždaug 22 mėnesiai. Taigi panaikinus embargą pirmieji atvejai Ispanijoje atsirado po dvejų metų.

89 Ieškovai taip pat tvirtina, kad šios bylos faktinės aplinkybės skiriasi nuo bylos, kurioje buvo priimtas nurodytas sprendimas *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, kuriuo Pirmosios instancijos teismas atmetė ieškinį, motyvuodamas tuo, kad galvijienos vartojimo sumažėjimą 1996 m. lėmė informacijos apie GSE perdavimą žmogui paskelbimas, aplinkybių. Šiuo atveju galvijienos vartojimas Ispanijoje sumažėjo 2000 m. nepaskelbus jokios mokslinės informacijos. Šios krizės priežastis – masiškas naujų GSE atvejų atsiradimas, įskaitant pirmą atvejį Ispanijoje 2000 m. lapkričio mėnesį. Iš tiesų Ispanijos vartotojas, jei būtų žinojęs, kad liga buvo tik Jungtinės Karalystės teritorijos ribose, nebūtų liovęsis vartoti galvijienos. Spauda negali būti

laikoma atsakinga už krizę Ispanijoje vien todėl, kad ji apie tai rašė. Be to, byloje, kurioje buvo priimtas nurodytas sprendimas *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, Pirmosios instancijos teismas pabrėžė, kad nebuvo įrodyta, jog net ir priėmus prašomas priemones ūkininkai nebūtų taip pat patyrę žalos dėl nuosmukio rinkoje. Taigi šioje byloje priemonės, dėl kurių nepriėmimo priekaištaujama, yra kaip tik tos, kurias Taryba priėmė 2000 m. gruodžio 4 d., tiksliau, praėjus tik penkiolikai dienų nuo pirmųjų GSE atvejų atsiradimo Ispanijoje, t. y. absoliutus draudimas naminių gyvulių pašare vartoti mėsos ir kaulų miltus.

- 90 Galiausiai ieškovai nurodo, kad tyrimo komisijos ataskaita patvirtina, jog Komisija ir Taryba yra atsakingos už GSE paplitimo valstybėse narėse sukeltą krizę. Nors ši ataskaita parengta 1997 m., jos išvados gali būti pritaikytos nagrinėjamai situacijai, nes po 1997 m. institucijų bent jau iki 2000 m. gruodžio mėn. priimamuose teisės aktuose nebuvo laikomasi šioje ataskaitoje suformuluotų rekomendacijų.
- 91 Atsakovės teigia, kad ieškovai šiuo atveju neįrodė tiesioginio priežastinio pažeidimų, dėl kurių priekaištaujama, ir nurodytos žalos ryšio.
- 92 Taryba pripažįsta, kad moksliniai duomenys apie GSE nurodo, jog liga dažniausiai perduodama suėdus mėsos ir kaulų miltų, kuriuose yra užkrato. Vis dėlto ji pabrėžia, kad nuo 1994 m. liepos mėn. valstybės narės pagal Sprendimą 94/381 privalėjo uždrausti atrajotojų pašare naudoti iš žinduolių audinių gautus baltymus.

- 93 Komisija pastebi, kad, kaip matyti iš jos 1997 m. spalio 20 d. ataskaitos (žr. 64 punktą), kelios valstybės narės, įskaitant Ispaniją, taikydamos GSE srityje priimtas priemonės, padarė pažeidimų ir kad dėl šios priežasties 1997 m. birželio 26 d. ji nusprendė dešimties valstybių atžvilgiu pradėti pažeidimo procedūrą. Be to, svarbu atsižvelgti ir į galimą Britanijos miltų gamintojų bei Jungtinės Karalystės atsakomybę dėl ligos atsiradimo žemyne.
- 94 Be to, atsakovės tvirtina, kad ieškovai neįrodė, jog jeigu jos būtų ėmusios ankstyvesnių veiksmų arba priėmusios kitokias priemones, būtų buvę galima išvengti pirmo GSE atvejo atsiradimo Ispanijoje. Atsižvelgdamos į GSE inkubacinio laikotarpio trukmę ir į valstybių narių padarytus pažeidimus, jos daro išvadą, kad net dėl ankstyvesnių ir drastiškesnių Bendrijos institucijų veiksmų nebūtinai būtų buvę išvengta ligos paplitimo. Be to, nėra informacijos, kad jei būtų priimtos kitokios priemonės, kainos nebūtų kritusios dėl kitų valstybių pateiktų duomenų ir informacijos.
- 95 Atsakovės taip pat mano, kad aplinkybė, sukėlusį Ispanijos vartotojų reakciją, yra pavojaus suvokimas. Taigi atsiradus pirmam GSE atvejui Ispanijoje pradėta nerimą kelianti spaudos kampanija vartotojams sukėlė tam tikrą paniką. Šios Ispanijos vartotojų pasitikėjimo krizės negalėjo kompensuoti 2000 m. gruodžio mėn. priimti nauji draudimai, Creutzfeldt-Jakob žmogaus ligos atvejų Ispanijoje nebuvimas arba mažesnis, palyginti su kitomis valstybėmis narėmis, GSE paplitimas šioje šalyje.
- 96 Galiausia Taryba ginčija šioje byloje tyrimo komisijos ataskaitos tariamą įrodomąją galią. Pirma, minėta ataskaita buvo priimta daugiau nei prieš metus iki Sprendimo 98/256 priėmimo. Antra, šiame dokumente nebuvo pateikta nuomonė dėl galimos teisinės atsakomybės, o nurodytos tik tam tikros politinio pobūdžio rekomendacijos ir vertinimai.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 97 Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad Bendrijos deliktinė atsakomybė už jos įstaigų neteisėtą elgesį EB 288 straipsnio antrosios pastraipos prasme kyla tuo atveju, kai tenkinamos visos sąlygos: institucijų elgesio, dėl kurio jos kaltinamos, neteisėtumas, žalos realumas ir priežastinio ryšio tarp tariamo elgesio ir nurodytos žalos buvimas (1982 m. rugsėjo 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Oleifici Mediterranei prieš EEB*, T-26/81, Rink. p. 3057, 16 punktas; 1996 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *International Procurement Services prieš Komisiją*, T-175/94, Rink. p. II-729, 44 punktas; 1996 m. spalio 16 d. Sprendimo *Efisol prieš Komisiją*, T-336/94, Rink. p. II-1343, 30 punktas ir 1997 m. liepos 11 d. Sprendimo *Oleifici Italiani prieš Komisiją*, T-267/94, Rink. p. II-1239, 20 punktas).
- 98 Dėl pirmosios sąlygos pagal teismų praktiką reikalaujama, kad būtų nustatytas pakankamai akivaizdus teisės normos, suteikiančios privatiems asmenims teises, pažeidimas (2000 m. liepos 4 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bergaderm ir Goupil prieš Komisiją*, C-352/98 P, Rink. p. I-5291, 42 punktas). Kalbant apie reikalavimą, kad pažeidimas turi būti pakankamai akivaizdus, pagrindinis būdas nustatyti, jog jis tenkinamas, yra patikrinti, ar atitinkama Bendrijos institucija aiškiai ir šiuurkščiai pažeidė savo diskrecijos ribas. Jei ši institucija turi tik labai ribotą diskreciją arba netgi jos visai neturi, pakankamai akivaizdžiam pažeidimui nustatyti gali pakakti paprasto Bendrijos teisės pažeidimo (2002 m. gruodžio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Camar ir Tico*, C-312/00 P, Rink. p. I-11355, 54 punktas; 2001 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Comafrika ir Dole Fresh Fruit Europe prieš Komisiją*, T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 ir T-225/99, Rink. p. II-1975, 134 punktas).
- 99 Jei neįvykdyta viena iš šių sąlygų, visas ieškinys turi būti atmestas, o kitų sąlygų nagrinėti nereikia (1994 m. rugsėjo 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *KYDEP prieš Tarybą*, C-146/91, Rink. p. I-4199, 19 ir 81 punktai ir 2002 m. vasario 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Förde-Reederei prieš Tarybą ir Komisiją*, T-170/00, Rink. p. II-515, 37 punktas).

- 100 Šioje byloje pirmiausia reikia išnagrinėti, ar egzistuoja priežastinis institucijų tariamai neteisėto elgesio ir ieškovų nurodytos žalos ryšys.
- 101 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką pripažįstama, kad priežastinis ryšys EB 288 straipsnio antrosios pastraipos prasme pripažįstamas, kai tarp atitinkamos institucijos padaryto pažeidimo ir nurodytos žalos yra tikras ir tiesioginis priežasties ir pasekmės ryšys, o jį įrodyti turi ieškovai (1992 m. sausio 30 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Finsider ir kt. prieš Komisiją*, C-363/88 ir C-364/88, Rink. p. I-359, 25 punktas; nurodyto sprendimo *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* 101 punktas).
- 102 Šioje byloje ieškovų nurodyti pažeidimai yra iš esmės nepakankamų, klaidingų, netinkamų arba pavėluotų normų, skirtų kovai su GSE liga, priėmimas. Taigi ieškovai priekaištuoja, kad institucijos neįvykdė savo priežiūros ir kontrolės pareigų gyvulių ir visuomenės sveikatos srityse, konkrečiau kalbant, pirma, neįgyvendindamos EB 152 straipsnio 4 dalies b ir c punktų nuostatų; antra, nepriėmusios Direktyvose 89/662 ir 90/425 numatytų apsaugos priemonių ir, trečia, nekontroliavusios, ar valstybių narių, ypač Jungtinės Karalystės, valdžios institucijos laikosi Bendrijos teisės aktų. Be kita ko, ieškovai priekaištuoja, kad Bendrijos institucijos, pirma, tik labai vėlai uždraudė naminių gyvulių pašare naudoti mėsos ir kaulų miltus bei laiku nenustatė tinkamo gyvulių atliekų perdirbimo būdo tam, kuris užtikrintų GSE užkrato neveiksmingumą; antra, tik labai vėlai uždraudė naudoti SGM ir, trečia, per anksti panaikino 1996 m. nustatytą embargą iš Jungtinės Karalystės kilusių galvijų, galvijienos, mėsos ir kaulų miltų atžvilgiu.
- 103 Ieškovai nurodo, kad šis tariamai blogas Tarybos ir Komisijos GSE krizės sprendimas sudarė kliūtis apriboti GSE paplitimą Jungtinės Karalystės teritorijoje, kurioje ji atsirado, ir leido šiai ligai plisti keliose Vakarų Europos šalyse, įskaitant Ispaniją. GSE

šioje šalyje ieškovams padarė labai didelę turtinę žalą, ypač sumažėjus galvijienos vartojimui ir kritus jos kainai, bei neturtinę žalą. Taigi, ieškovų nuomone, tariamai neteisėti institucijų veiksmai bei neveikimas yra tiesioginė šiuo atveju nurodytos žalos priežastis.

104 Tačiau Taryba ir Komisija tvirtina, kad ieškovai šioje byloje neįrodė tiesioginio priežastinio tariamų neteisėtų veiksmų ir nurodytos žalos ryšio egzistavimo. Šios institucijos ypač ginčija, kad jų veiksmus ir neveikimą galima laikyti sukėlusiais GSE atsiradimą Ispanijoje. Jos tvirtina, kad neįrodyta, jog dėl atsargesnių jų veiksmų arba priėmus kitokias priemones būtų buvę galima išvengti pirmo GSE atvejo atsiradimo šioje šalyje. Be to, institucijos tvirtina, kad bet kuriuo atveju vartotojų pasitikėjimo krizę, kuri yra galvijienos kainų ir vartojimo sumažėjimo priežastis Ispanijos rinkoje, iš tiesų sukėlė nerimą kelianti spaudos informacija apie pirmų GSE atvejų atsiradimą Ispanijoje.

105 Be to, reikia pripažinti, kad šiuo atveju vartojimas ir kainos Ispanijos galvijienos rinkoje nukrito 2000 m. lapkričio 22 d. šioje šalyje pasirodžius pirmam GSE atvejui, po kurio nuo 2000 m. lapkričio mėn. iki 2001 m. lapkričio mėn. Ispanijos teritorijoje buvo rasta daugiau kaip 70 GSE atvejų.

106 Neginčijama, kad tuo metu Ispanijos vartotojas jau kelerius metus žinojo tiek apie tai, kad Jungtinėje Karalystėje ir kitose Europos valstybėse, įskaitant gretimas valstybes Prancūziją ir Portugaliją, yra galvos smegenų kempinlige sergančių gyvulių, kad ši liga gali būti perduodama žmogui ir kad ji yra mirtina. Todėl, priešingai nei situacija byloje, kurioje buvo priimtas nurodytas sprendimas *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją*, kurioje nuosmukis rinkoje prasidėjo paskelbus 1996 m. kovo

20 d. SEAC pranešimą, nurodantį, kad žmogus gali užsikrėsti GSE liga (žr. nurodyto sprendimo *Coldiretti ir kt. prieš Tarybą ir Komisiją* 113 punktą), šioje byloje nurodytą žalą sukėlusio paklausos sumažėjimo nenulėmė mokslinės informacijos išplatavimo arba duomenų apie GSE keliamą pavojų žmonių sveikatai paskelbimo pasekmės visuomenės nuomonei.

107 Šioje byloje vartotojų pasitikėjimo krizę, lėmusią galvijienos vartojimo sumažėjimą Ispanijoje, tiesiogiai sukėlė šioje šalyje GSE liga užkrėstų karvių aptikimas. Kitaip nei teigia institucijos, Ispanijos vartotojams nerimą sukėlė ne tariamai „nerimą keliančios“ informacijos nagrinėjimas Ispanijos žiniasklaidoje, bet pats GSE atsiradimo Ispanijoje faktas. Iš tiesų šioje byloje siekiant nustatyti priežastinį ryšį neįmanoma nesusieti ligos atsiradimo Ispanijoje su informacijos, kad ir kokia nerimą kelianti ji būtų, paskleidimo žiniasklaidoje faktu.

108 Dėl šios priežasties, jei Ispanijos rinkoje galvijienos vartojimo sumažėjimą sukėlė GSE atsiradimas Ispanijoje, Bendrijos atsakomybė ieškovo dėl šio fakto patirtos žalos atžvilgiu gali kilti tik tada, jei tariamai neteisėti Tarybos ir Komisijos veiksmai ir neveikimas yra tiesioginė šios ligos atsiradimo šioje šalyje priežastis ir todėl tik su sąlyga, kad jei būtų buvusios priimtoms priemonės, dėl kurių nepriėmimo ieškovai kaltina šias institucijas, ši liga Ispanijoje tikriausiai nebūtų atsiradusi.

109 Todėl toliau reikia išnagrinėti, ar ieškovai pateikė įrodymų arba nuorodas požymių, galinčių patvirtinti, kad institucijoms priskirti tariamai neteisėti veiksmai ir neveikimas gali būti laikomi tikra ir tiesiogine GSE atsiradimo Ispanijoje priežastimi.

1. Dėl tariamo vėlavimo uždrausti naudoti mėsos ir kaulų miltus bei nustatyti tinkamus gyvulių atliekų perdirbimo būdus

- 110 Ieškovai teigia, kad Ispanijoje kilusios GSE krizės būtų išvengta, jei institucijos nuo 1990 m. būtų visiškai uždraudusios naminių gyvulių pašare naudoti gyvulinės kilmės miltus. Tačiau toks draudimas buvo nustatytas tik 2001 m. sausio 1 d. įsigaliojusiu Sprendimu 2000/766. Ieškovai atsakovėms priekaištauja ir dėl to, kad per vėlai nustatė tinkamus žinduolių kilmės gyvulių atliekų perdirbimo būdus. Tinkami būdai buvo nustatyti tik priėmus 1997 m. balandžio 1 d. įsigaliojusį Sprendimą 96/449.
- 111 Be to, reikia pripažinti, kad net jei tiksli GSE kilmė nėra visiškai žinoma, šią ligą tiriančiuose moksliniuose darbuose nurodoma, kad, išskyrus retus atvejus, kai ją perdavė motinos (mažiau nei 10%), GSE greičiausiai atsiranda suėdus užkrato turinčių mėsos ir kaulų miltų (Audito Rūmų speciali ataskaita Nr. 14/2001, 6 ir 29 punktai). Iš tiesų, kaip nurodoma Sprendime 94/381, manoma, kad naminių gyvulių užsikrėtimo GSE priežastis yra atrajotojų baltymai, kuriuose yra „sprepi“, paskui GSE užkrato ir kurie nebuvo gerai perdirbti, kad užkratas būtų padarytas nekenksmingas (pirma konstatuojamoji dalis). Iš to išplaukia, kad siekiant kovoti su šios ligos paplitimu, buvo būtina sudaryti kliūtis, jog į gyvulių mitybos grandinę nepatektų GSE užkrato galinčių turėti audinių .
- 112 Taigi reikia nagrinėti šiuo klausimu institucijų priimtas priemonės, t. y. susijusias su mėsos ir kaulų miltų naudojimu bei gyvulių atliekų perdirbimo būdais. Šiuo atžvilgiu reikia atskirti du šių institucijų veiklos etapus: pirmasis etapas tęsėsi nuo GSE aptikimo Jungtinėje Karalystėje 1986 m. iki 1994 m. birželio 27 d. Komisijos Sprendimo 94/381, draudžiančio visoje Bendrijoje atrajotojų pašare naudoti

žinduolių kilmės baltymus, priėmimo; antrasis etapas – nuo minėto sprendimo priėmimo iki 2000 m. gruodžio 4 d. Sprendimu 2000/766 absoliutaus draudimo naminių gyvulių pašare naudoti gyvulinius baltymus.

— Institucijų veiksmai iki 1994 m. birželio mėnesio

- 113 Atrodo, kad iš pradžių institucijos nusprendė, jog GSE yra gyvulių sveikatos problema, iš esmės apsiribojanti tik Jungtinės Karalystės teritorija, kur ši liga buvo atrasta pirmą kartą 1986 metais. Taigi nuo 1989 m. jos priėmė pirmąsias priemones tam, kad išvengtų GSE paplitimo kitose valstybėse narėse, tad nustatė tam tikrus iš Jungtinės Karalystės kilusių naminių gyvulių prekybos Bendrijoje apribojimus (žr. ypač Sprendimus 89/469 ir 90/261). Paskui Sprendimu 90/200 buvo įtvirtintos priemonės, skirtos Bendrijoje tarp Jungtinės Karalystės ir kitų valstybių narių apriboti prekybą tam tikrais senesnių negu šeši mėnesiai skerdimo dieną galvijų audiniais ir organais (smegenimis, stuburo smegenimis, tonzilėmis, užkrūčio liaukomis, blužnimis ir žarnomis), ir taip pat uždrausta eksportuoti kitus audinius bei organus, neskirtus žmonėms vartoti. Sprendimas 92/290 įpareigojo visas valstybes nares užtikrinti, kad nebus eksportuojami galvijų patelių, kurios įtariamoms sergančios GSE arba tai patvirtinta, embrionai; kalbant apie Jungtinę Karalystę šis sprendimas uždraudė eksportuoti iki 1988 m. liepos mėn. atsivestų gyvulių embrionus.
- 114 Todėl reikia pripažinti, kad nors Jungtinės Karalystės valdžios institucijos nuo 1988 m. liepos mėn. savo teritorijoje uždraudė atrajotojus šerti mėsos ir kaulų miltais, kuriuose yra atrajotojų baltymų, institucijos Bendrijos lygiu panašių priemonių iš pradžių nepriėmė. Iš tiesų, kaip buvo nurodyta, naudoti žinduolių

kilmės baltymus atrajotojų pašare visoje Bendrijoje jos uždraudė tik nuo 1994 m. birželio mėn. priėmusios Sprendimą 94/381. Be to, eksportuoti mėsos ir kaulų miltus iš Jungtinės Karalystės į kitas valstybes nares aiškiai buvo uždrausta tik 1996 m. Sprendimu 96/239.

115 Tiesa, tuo metu apie ligos požymius ir, konkrečiau kalbant, apie jos perdavimo priežastis nebuvo viskas žinoma. Be to, iki 1994 m. GSE atvejų kitose valstybėse nei Jungtinė Karalystė ir kiek mažiau Airija buvo labai nedaug. Iš tiesų nuo 1988 m. iki 1994 m. žemyninėje Europoje GSE buvo aptikta tik Vokietijoje (4 atvejai), Danijoje (1 atvejis), Prancūzijoje (10 atvejų), Italijoje (2 atvejai) ir Portugalijoje (18 atvejų). Be to, keli šių atvejų priskirtini į šias valstybes importuotoms karvėms (speciali Audito Rūmų ataskaita Nr. 14/2001, iliustracija Nr. 4).

116 Galimas dalykas, kad jau 1989 m. Komisija GSE laikė „nauja sunkia užkrečiamąja liga, kurios egzistavimas (gali) kelti pavojų <...> valstybių narių galvijams“ (žr. Sprendimo 89/469 antrą konstatuojamąją dalį). Reikia taip pat pabrėžti, kad nuo 1989 m. iki 1992 m. priimtos Bendrijos priemonės, nustatančios prekybos iš Jungtinės Karalystės kilusiais produktais apribojimus, visų pirma dėl šioje šalyje iki 1988 m. liepos mėn., t. y. prieš Jungtinei Karalystei nustatant draudimą atrajotojus šerti atrajotojų baltymų turinčiais mėsos ir kaulų miltais, atsivestiems gyvuliams (žr. ypač Sprendimo 89/469 1 straipsnį, Sprendimo 90/200 2 straipsnio 2 dalį ir Sprendimo 92/290 2 straipsnio 1 ir 2 dalis). Taigi reikia pabrėžti, kad Sprendimas 90/59 nurodo, jog „už Jungtinės Karalystės ribų po 1988 m. liepos 18 d. atvesti galvijai per užkrėstą pašarą nesusidūrė su ligos mikroorganizmais“ (Sprendimo 90/59 penkta konstatuojamoji dalis).

117 Todėl atrodo, kad 1990 m. institucijos jau bent šiek tiek žinojo tiek apie GSE keliamą pavojų valstybių narių gyvuliams, tiek apie galimą priežastinį šios ligos perdavimo ir užkrėstų atrajotojų mėsos ir kaulų miltų naudojimo ryšį. Taigi galima pagrįstai manyti, kad būtų buvę atsargu iki 1994 m. birželio mėn. institucijoms priimti su

minėtų miltų naudojimu susijusias konkrečias priemones, remiantis ypač Direktyvos 89/662 9 straipsnio 3 ir 4 dalimis bei Direktyvos 90/425 10 straipsnio 3 ir 4 dalimis.

- 118 Bet kuriuo atveju negalima daryti išvados, kad pradinėje stadijoje priėmus tokias priemones būtų tikrai užkirstas kelias GSE plisti žemyne – konkrečiai šiai ligai atsirasti Ispanijoje 2000 metais. Iš tiesų reikia pripažinti, kad septynios valstybės narės 1989–1990 m. priėmė priemones, draudžiančias atrajotojų pašare naudoti iš atrajotojų audinių gautus baltymus. Tačiau keliuose šiose valstybėse taikant šias nuostatas nepavyko išvengti GSE atsiradimo jų teritorijoje. Taip, pavyzdžiui, Prancūzijos Respublikoje, kuri 1990 m. liepos mėn. uždraudė galvijų pašare naudoti žinduolių baltymus, nuo 1991 m. iki 2001 m. gegužės mėn. buvo įregistruoti 328 GSE atvejai, kurie, išskyrus vieną, priskirti šioje šalyje atsivestiems galvijams. Be to, Airijoje, 1989 m. rugpjūčio mėn. uždraudusioje atrajotojus šerti atrajotojų baltymais, nuo 1989 m. iki 2001 m. gegužės mėn. buvo įregistruotas 651 atvejis, iš kurių dauguma nustatytų iki 1996 m. ir visi po šios datos taip pat nebuvo importuoti gyvuliai. Galiausiai Nyderlandų Karalystė 1989 m. rugpjūčio mėn. taip pat uždraudė atrajotojų pašare naudoti atrajotojų baltymus, tačiau nuo 1997 m. iki 2001 m. gegužės mėn. šioje šalyje buvo 16 GSE atvejų, kurių nė vienas nesusijęs su importuotais galvijais (Audito Rūmų ataskaitos Nr. 14/2001 29 punktą, išnaša Nr. 1 14 puslapyje ir iliustracija Nr. 4).
- 119 Be to, reikia pripažinti, kad šiuo klausimu, nesant Bendrijos nuostatų, Ispanijos Karalystė galėjo priimti nacionalines priemones, draudžiančias jos teritorijoje atrajotojus šerti mėsos ir kaulų miltais, kuriuose yra atrajotojų baltymų, o tai, kaip nurodyta, buvo padaryta keliuose valstybėse narėse. Kadangi liga Ispanijoje atsirado tik 2000 m., šios šalies valdžios institucijos, aišku, iki tol galėjo manyti, kad šios priemonės nėra būtinos. Tačiau yra aišku, kad GSE Ispanijos šalyse kaimynėse atsirado gana anksti (t. y. 1990 m. Portugalijoje ir 1991 m. Prancūzijoje) ir todėl Ispanijos valdžios institucijos iki 1994 m. galėjo manyti, kad dėl atsargumo reikia priimti specifines priemones dėl mėsos ir kaulų miltų naudojimo savo teritorijoje.

— Institucijų atsakovių veiksmai nuo 1994 m. birželio mėn. iki 2000 m. gruodžio mėnesio

120 Nuo 1994 m. atsakovės pamažu įgyvendino strategiją, kuria konkrečiai buvo siekiama visoje Bendrijoje sudaryti kliūtis į gyvulių mitybos grandinę patekti audiniams, kuriuose galėtų būti GSE užkrato. Pirma, ši strategija numatė nuostatas, skirtas mažinti užkrėtimo pavojų perdirbant gyvulių atliekas, ir, antra, šerimo draudimą, skirtą užtikrinti, kad šių atliekų perdirbimo sistemų neveikimo atveju gyvuliai negalėtų užsikrėsti GSE per pašarus.

121 Iš šių priemonių reikia išskirti Sprendimą 94/381, kuris draudžia visoje Bendrijoje atrajotojų pašare naudoti žinduolių kilmės baltymus. Taigi iš minėto sprendimo (ketvirta konstatuojamoji dalis) matyti, kad Komisija, atlikusi išsamią padėties analizę su VMK, padarė išvadą, jog iš atrajotojų audinių gauti baltymai yra vienintelis galimas didelis užkrato šaltinis, sukeliantis jautrioms gyvulių rūšims spongiforminę encefalopatiją, ir todėl jų pašalinimas iš šių gyvulių rūšių pašaro sumažintų pavojų užsikrėsti. Bet kuriuo atveju atsižvelgiant į tai, kad sunku atskirti perdirbtus atrajotojų kilmės baltymus ir kitų rūšių žinduolių baltymus, Komisija uždraudė atrajotojų pašare naudoti visų žinduolių rūšių baltymus, tačiau paliko galimybę kiekvienu atveju suteikti leidimą taikyti sistemas, leidžiančias atskirti atrajotojų baltymus nuo neatrajotojų baltymų (Sprendimo 94/381 penkta ir šešta konstatuojamosios dalys).

122 Ieškovai teigia, kad šių nuostatų nepakako kaip tik todėl, kad Sprendimas 94/381 uždraudė naudoti žinduolių kilmės baltymus tik atrajotojų, o ne kitų naminių gyvulių, ypač kiaulių ir paukščių, pašare. Jų nuomone, vėliau paaiškėjo, kad šis dalinis draudimas yra kryžminio užkrėtimo ir todėl GSE paplitimo priežastis.

- 123 Šiuo atžvilgiu reikia pabrėžti, kad, kaip nurodyta 2000 m. lapkričio 27 ir 28 d. pagrindinio mokslinio komiteto nuomonėje (Sprendimo 2000/766 trečia konstatuojamoji dalis) bei specialioje Audito Rūmų ataskaitoje Nr. 14/2001 (29, 30, 32 ir 33 punktai), vėliau paaiškėjo, jog kitų nei atrajotojai naminių gyvulių pašare žinduolių kilmės mėsos ir kaulų miltų naudojimas iš tikrųjų kelia atrajotojų pašaro užkrėtimo pavojų. Šis „kryžminio užkrėtimo pavojus“ kyla tiek miltų gamyklose, tiek ūkiuose.
- 124 Taigi, kaip nurodo ieškovai, griežtas gyvulinių baltymų naudojimo visų naminių gyvulių pašare draudimas visoje Bendrijoje buvo nustatytas tik 2001 m. sausio 1 d. įsigaliojusiam Sprendime 2000/766. Bet kuriuo atveju svarbu nurodyti, kad priimti šį Sprendimą 2000/766 tapo būtina dėl nuolatinių Bendrijos taisyklių dėl mėsos ir kaulų miltų įgyvendinimo trūkumų daugelyje valstybių narių (Sprendimo 2000/766 ketvirta, penkta, šešta konstatuojamosios dalys).
- 125 Iš tiesų, kaip matyti iš specialios Audito Rūmų ataskaitos Nr. 14/2001 (31 punktas), dauguma valstybių narių (įskaitant Ispanijos Karalystę) toleravo tam tikrą užkrėtimo lygį, nors Bendrijos teisės aktai nenumatė priimtino užkrėtimo ribų. Be to, nuo 1998 m. iki 2000 m. Komisijos mitybos ir veterinarijos inspekcijos tarnybos (OAV) atliktas patikrinimas parodė šių miltų pardavimo kontrolės trūkumus daugelyje valstybių narių.
- 126 Be valstybių narių įsipareigojimų neįvykdymo, susijusio su nurodyto šėrimo draudimo taikymu, OAV patikrinimas taip pat parodė, kad gyvulių maitinimo pramonė, įskaitant taukų lydymo ir pašarų gamyklas, nedėjo pakankamai pastangų, jog mėsos ir kaulų miltai nepatektų į gyvulių pašarą, ir kad atitinkamas pašaras nevisada buvo tinkamai pažymėtas etiketėmis (taip buvo, pavyzdžiui, Ispanijoje). Šie

pažeidimai prisidėjo prie to, kad ūkininkai netyčia savo gyvuliams naudojo veikiausiai užkrėstą pašarą (specialios Audito Rūmų ataskaitos Nr. 14/2001 33 punktas).

127 Be to, svarbu pabrėžti, kad nuo 1994 m. Komisija nuosekliai apibrėžė taukų lydymo būdus, kurie turėjo būti taikomi GSE užkratui, esančiam užkrėstų gyvulių atliekose, perdirbtose į mėsos ir kaulų miltus, skirtus naudoti kitų nei atrajotojų naminių gyvulių pašare, neutralizuoti. Be to, Komisija įgyvendino priemones, užtikrinančias taukų lydymo įrangos ir pašarų gyvuliams gamintojų patikrinimą ir suvienodinimą.

128 Taigi Sprendimas 94/382 uždraudė tam tikrus atrajotojų atliekų perdirbimo būdus, kurie, atlikus mokslinį tyrimą, pasirodė esą neveiksmingi GSE užkratui neutralizuoti (sprendimo septinta konstatuojamoji dalis). Vis dėlto šiame sprendime nustatyti būtinausi standartai aiškiai laikomi laikiniais, nes jau buvo numatyti vėlesni jų pakeitimai atsižvelgiant į būsimus mokslinius duomenis, siekiant garantuoti patenkinamą užkrato neutralizavimą visais būdais. Iš tiesų atlikus naujus tyrimus Komisija padarė išvadą, kad tik viena iš bandytų sistemų gali visiškai padaryti nekenksmingą „sprepi“ užkratą mėsos ir kaulų miltuose, t. y. šilumos naudojimas taukų lydymo gabalais sistemoje, perdirbant esant mažiausiai 133°C temperatūrai, 3 barų slėgiui ir trumpiausiai dvidešimt minučių. Tai yra pagrindinis perdirbimo būdas arba prieš perdirbimą ar po jo taikomas sterilizacijos būdas (Sprendimo 96/449 penkta ir septinta konstatuojamosios dalys). Dėl šios priežasties Sprendimas 96/449 nuo 1997 m. balandžio 1 d. nustatė būtinausius gyvulių atliekų perdirbimo kriterijus dėl GSE užkrato neutralizavimo ir įpareigojo valstybes nares neleisti taikyti šių kriterijų neatitinkančių būdų (Sprendimo 96/449/EB 2 straipsnis ir priedas). Taigi, nors ieškovai kaltina institucijas anksčiau nenustačius Sprendime 96/449 įtvirtinto gyvulių atliekų perdirbimo būdo, primindami, kad jį taikyti Parlamentas prašė

1993 m., vis dėlto jie nepateikia jokio įrodymo, kuris atsižvelgiant į tuo metu turimus mokslinius duomenis, pagrįstų, kad anksčiau galiojusios nuostatos, kaip antai Sprendimas 94/382, jų priėmimo momentu turėjo būti laikomos aiškiai nepakankamos ir klaidingos.

- 129 Be to, reikia nurodyti, kad Sprendimas 94/474 iš Jungtinės Karalystės uždraudė eksportuoti iki 1995 m. sausio 1 dienos pagamintas visas medžiagas ir produktus, kuriems taikomas Sprendimas 94/382 (3 straipsnio 1 dalies a punktas). Paskui Sprendimas 96/239 visiškai uždraudė iš Jungtinės Karalystės teritorijos eksportuoti žinduolių mėsos ir kaulų miltus bei iš Jungtinėje Karalystėje paskerstų galvijų pagamintus produktus, galinčius patekti į gyvulių mitybos grandinę (1 straipsnis). Galiausia Sprendimu 97/375 Komisija visoje Bendrijoje uždraudė eksportuoti į kitas valstybes nares arba trečiąsias šalis perdirbtas žinduolių gyvulių atliekas, kurios nebuvo perdirbtos pagal Sprendime 96/449 nustatytus kriterijus. Be to, jis įpareigojo valstybes nares užtikrinti, kad minėtos atliekos negalėtų patekti į gyvulių mitybos grandinę (1 straipsnio 1 ir 2 dalys).

- 130 Galiausia, reikia pabrėžti, kad, kaip tai nurodė Audito Rūmai specialiojoje ataskaitoje Nr. 14/2001 (28 punktas), OAV atliktas patikrinimas daugelyje valstybių narių, įskaitant Ispaniją, atskleidė pavėluoto Bendrijos taisyklių dėl taukų lydymo būdų ir dėl gyvulių pašarų perkėlimo į nacionalinę teisę problemą bei sunkumus atliekant taukų lydymo įstaigų vienodinimo procedūras ir prižiūrint, ar laikomasi atitinkamų perdirbimo standartų.

— Išvada

- 131 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, reikia daryti išvadą, kad institucijų atliktas problemų, susijusių su mėsos ir kaulų miltų naudojimu naminių gyvulių, pirmiausia

atrajotojų, pašare ir su gyvulių atliekų perdirbimu, sprendimas negali būti laikomas tikra ir tiesiogine GSE atsiradimo Ispanijoje priežastimi. Iš tiesų neįrodyta, kad jei šios institucijos anksčiau būtų priėmusios priemones, kurias jos priėmė vėliau, GSE liga visiškai nebūtų atsiradusi šioje šalyje. Šiuo atžvilgiu reikia taip pat nurodyti, kad tariamą institucijų priimtų kelių priemonių neveiksmingumą lėmė tai, kad valstybių narių valdžios institucijos bei ūkio subjektai jas neteisingai ir netinkamai taikė.

2. Dėl tariamo pavėluoto draudimo naudoti SGM

¹³² Ieškovai kaltina Bendrijos institucijas per vėlai sureagavus į 1996 m. balandžio mėn. PSO ekspertų grupės rekomendacijas ir į 1996 m. spalio mėn. VMK išvadas dėl būtynybės iš visų mitybos grandinių pašalinti SGM. Jie visų pirma pabrėžia, kad Komisija ir Taryba draudimo naudoti bet kokios rūšies SGM, kuris pagal Sprendimą 97/534 turėjo įsigalioti 1998 m. sausio 1 d., įsigaliojimą per keletą kartų nukėlė beveik trejiems metams iki 2000 m. spalio 1 dienos.

¹³³ Reikia pripažinti, kad, kaip tai nurodo ieškovai, Komisijos pasiūlymai, skirti visų pirma pašalinti SGM iš žmonių ir gyvulių mitybos grandinės, nebuvo iš karto priimti ir įgyvendinti.

¹³⁴ Bet kuriuo atveju svarbu pabrėžti, kad prieš priimdamos Sprendimą 97/534 institucijos šioje srityje ėmėsi priemonių. Taigi, konkrečiau kalbant, Sprendimas 90/200 uždraudė eksportuoti iš Jungtinės Karalystės kilusias tam tikras medžiagas, kaip antai: smegenis, stuburo smegenis, tonziles, užkrūčio liaukas,

blužnis ir žarnos, gautas iš senesnių negu šeši mėnesiai skerdimo dieną galvijų (2 straipsnio 1 dalies a punktas). Be to, reikia atsižvelgti į institucijų priimtas nuostatas dėl mėsos ir kaulų miltų naudojimo atrajotojų pašare bei minėtas nuostatas, susijusias su gyvulių atliekų perdirbimu.

- 135 Be to, reikia nurodyti, kad prieš įsigaliojant Sprendimui 2000/418, kuris galiausiai sureglamentavo SGM naudojimą visoje Bendrijoje, kelios valstybės narės jau priėmė nacionalinės teisės nuostatas, pašalinančias SGM iš mitybos grandinių. Tai yra Belgijos Karalystė, Prancūzijos Respublika, Airija, Didžioji Liuksemburgo Herco-gystė, Nyderlandų Karalystė, Portugalijos Respublika, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė. Savo ruožtu Ispanijos Karalystė ir Italijos Respublika uždraudė gyvulių, kilusių iš šalių, kuriose nustatytas GSE, SGM.
- 136 Ypač reikia pabrėžti, kad 1996 m. liepos 4 d. Ispanijos Karalystė uždraudė į jos teritoriją įvežti tam tikrus galbūt užkrėstus organus ir medžiagas, gautus iš Prancūzijos, Airijos, Portugalijos ir Šveicarijos kilusių galvijų, o Ispanijoje paskerstų iš šių valstybių kilusių galvijų atveju įpareigojo juos sunaikinti. Tarp produktų, kuriems taikomas šis draudimas, yra smegenys, stuburo smegenys, akys, tonzilės, užkrūčio liaukos, blužnis ir žarnos. 1996 m. spalio 9 d. ši priemonė buvo pradėta taikyti ir tam tikriems avių ir ožkų, kilusių iš minėtų valstybių bei Jungtinės Karalystės, nes pastaroji nebuvo įtraukta į pradinį sąrašą dėl Sprendimu 96/239 numatytų priemonių, organams.
- 137 Esant šioms aplinkybėms, reikia daryti išvadą, kad vėlavimas, dėl kurio ieškovai priekaištauja institucijoms, uždrausti SGM visoje Bendrijoje negali būti laikomas lemiamu GSE atsiradimo Ispanijoje 2000 m. priežastimi. Neįrodyta, kad jei šios institucijos anksčiau būtų priėmusios tas priemones, kurias jos priėmė vėliau, GSE bet kuriuo atveju nebūtų atsiradusi šioje šalyje.

3. Dėl tariamai pirmalaikio iš Jungtinės Karalystės kilusiems galvijams, galvijienai bei mėsos ir kaulų miltams nustatyto embargo panaikinimo

- 138 Ieškovai tvirtina, kad Sprendimu 96/239 nustatytas embargas Didžiosios Britanijos galvijams, galvijų produktams ir miltams buvo būtinas ir tinkamas GSE plitimui stabdyti, bei teigia, kad institucijos neteisingai ir pirma laiko ir iš karto po jo nustatymo šį embargą susilpnino. Taigi, pirma, Sprendimas 96/362 panaikino draudimą eksportuoti produktus, kaip antai spermą, želatiną ir taukus. Antra, Sprendimas 98/256 panaikino draudimą eksportuoti iš Jungtinės Karalystės kilusius gyvulius, mėsą ir miltus nuo 1998 m. birželio 1 dienos. Galiausiai, trečia, paskutinis šio minėtai valstybei nustatyto embargo laipsniško panaikinimo proceso etapas buvo Sprendimas 98/692. Ieškovų nuomone, ligos paplitimo Ispanijoje 2000 m. pabaigoje tiesioginė priežastis yra pirmalaikis šio embargo panaikinimas visų pirma priėmus Sprendimą 98/256.
- 139 Reikia priminti, kad 1996 m. kovo 27 d. Komisija priėmė Sprendimą 96/239, draudžiantį pereinamuoju laikotarpiu iš Jungtinės Karalystės teritorijos į kitas valstybes nares bei trečiąsias šalis eksportuoti iš jos kilusius bet kokius galvijus, galvijų mėsą ar produktus, jų spermą ir embrionus bei žinduolių kilmės mėsos ir kaulų miltus (Sprendimo 96/239/EB 1 straipsnis). Šis embargas pateisinamas daugiausia dėl pavojaus perduoti GSE žmogui atsiradusiomis abejonėmis, kurios sukėlė didelį vartotojų nerimą ir dėl kurių kelios valstybės narės ir trečiosios šalys priėmė sprendimą uždrausti į jų teritoriją įvežti iš Jungtinės Karalystės kilusius gyvus galvijus ir galvijieną (Sprendimo 96/239/EB trečia ir penkta konstatuojamosios dalys).
- 140 Paskui, kaip tai nurodė ieškovai, Sprendimas 96/362 panaikino draudimą iš Jungtinės Karalystės eksportuoti galvijų spermą ir kitus produktus, kaip antai želatiną, dikalcio fosfatą, aminorūgštis ir peptidą, taukus bei taukų produktus, su sąlyga, kad jie buvo pagaminti taikant šio sprendimo priede aprašytus būdus įstaigose, kuriose kontrolę atlieka oficialiai paskirtas veterinaras (1 straipsnio 1 dalis

ir priedas). Taigi, kaip nurodyta minėto sprendimo preambulėje, Komisija iš anksto tarėsi su kompetentingais moksliniais komitetais siekdama užtikrinti, kad šie produktai būtų laikomi saugiais gyvulių sveikatai (ypač septinta ir dvylikta konstatuojamosios dalys). Tačiau ieškovai visiškai nepagrindė savo teiginių ir nepateikė jokio įrodymo, galinčio paaiškinti, kodėl šių prekių eksportas iš Jungtinės Karalystės galėjo turėti kokią nors įtaką GSE atsirasti Ispanijoje.

- 141 Reikia nurodyti, kad priešingai, nei teigia ieškovai, priėmus Sprendimą 98/256, panaikinantį Sprendimą 96/239, nebuvo nei panaikinti apribojimai iš Jungtinės Karalystės eksportuoti gyvulius, gyvulinės kilmės miltus ir mėsą, nei nenustatyti atitinkamai Jungtinės Karalystės ir institucijų kompetencijos atlikti kontrolę pakeitimai. Šis sprendimas tik sušvelnino draudimą eksportuoti iš Šiaurės Airijos šviežią mėsą be kaulų, maltą mėsą ir mėsos gaminius bei mėsos produktus, pagamintus iš Šiaurės Airijoje atsivestų ir užaugintų gyvulių, priklausančių patvirtintoms bandoms, nepaliestoms GSE, ir paskerstų Šiaurės Airijoje tik šiam tikslui naudojamose skerdyklose (Sprendimo 98/256 6 straipsnis). Išskyrus šią labai ribotą išimtį, Sprendime 98/256 išliko draudimas iš Jungtinės Karalystės eksportuoti gyvus gyvulius ir galvijų embrionus, mėsos miltus, kaulų miltus ir žinduolių kilmės mėsos ir kaulų miltus bei Jungtinėje Karalystėje paskerstų gyvulių mėsą ir produktus, galinčius patekti į žmogaus ar gyvulio mitybos grandinę (Sprendimo 98/256 1 ir 3 straipsnis). Be to, Šiaurės Airijoje pagaminti mėsos ir kaulų miltai buvo pašalinti iš nuostatos, leidžiančios iš dalies nukrypti nuo draudimo iš Jungtinės Karalystės eksportuoti produktus, taikymo srities (žr. Sprendimo 98/256 6 straipsnio 1 dalies c punkto, nagrinėjamo kartu su 1976 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 77/99/EEB dėl sveikatos problemų, turinčių įtakos Bendrijos vidaus prekybai mėsos produktais, 2 straipsnio 1 dalies a punkto ii papunkčiu (OL L 26, p. 85)).

- 142 Iš to išplaukia, kad Sprendimu 98/256 įtvirtintos priemonės negalėjo lemti GSE atvejų atsiradimo Ispanijoje, nes jos neleido iš Jungtinės Karalystės eksportuoti nei mėsos ir kaulų miltų, nei gyvų galvijų. Konkrečiau kalbant, Sprendimu 98/256 suteikta galimybė parduoti iš Šiaurės Airijos kilusią šviežią mėsą be kaulų, maltą

mėsą arba produktai, kurių pagrindas yra mėsa, negali būti galvijų susirgimo GSE Ispanijoje priežastis, nes šie produktai skirti tik žmogui vartoti ir jų atrajotojai neėda.

- 143 Galiausia reikia priminti, kad Sprendimas 98/692 sušvelnino draudimą iš Jungtinės Karalystės eksportuoti šviežią mėsą be kaulų, maltą mėsą ir mėsos gaminius, mėsos produktus ir maisto produktus, skirtus naminiams mėsėdžiams, pagamintus iš Jungtinėje Karalystėje atsivestų ir užaugintų galvijų, kurie buvo paskersti šios šalies skerdyklose, nenaudojamose reikalavimų neatitinkantiems galvijams skersti (1 straipsnis, iš dalies keičiantis Sprendimo 98/256 6 straipsnį). Tačiau, pirma, atsižvelgiant į leidžiamų eksportuoti produktų rūšį, šiuo sprendimu nustatytas embargas taip pat negalėjo lemti GSE paplitimo už Jungtinės Karalystės ribų. Antra, reikia pabrėžti, kad vidutinis GSE inkubacinis laikotarpis yra nuo ketverių iki penkerių metų. Ieškovai to neginčija, bet nurodo, kad minimalus inkubacinis šios ligos laikotarpis yra 22 mėnesiai. Taigi net sutinkant, kad šis minimalus laikotarpis yra 22 mėnesiai, reikia daryti išvadą, jog bet kuriuo atveju Sprendimu 98/692 leisto eksporto pradžios datą nustačius 1999 m. rugpjūčio 1 d. (Sprendimo 1999/514 1 straipsnis), šis dalinis embargo panaikinimas negalėjo lemti galvijų susirgimo Ispanijoje 2000 m. lapkričio mėnesį.

- 144 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, reikia daryti išvadą, kad pažeidimai, dėl kurių ieškovai priekaištauja institucijoms, susiję su 1996 m. nustatyto embargo iš Jungtinės Karalystės kilusiems produktams laipsnišku panaikinimu, negali būti laikomi GSE atsiradimą Ispanijoje lėmusia priežastimi.

4. Dėl tariamo institucijų priežiūros ir kontrolės pareigų gyvulių ir visuomenės sveikatos srityje neįvykdymo

- 145 Be tariamų ankstesniuose skyriuose nagrinėtų pažeidimų, ieškovai kritikuoja bendrą institucijų veiklą 1990–2000 m., manydami, kad jos neįvykdė priežiūros ir kontrolės

pareigų. Ieškovai priekaištauja visų pirma dėl to, kad institucijos neįgyvendino EB 152 straipsnio 4 dalies b ir c punktų nuostatų, kurios numato galimybę priimti priemones veterinarijos ir fitosanitarijos srityse bei skatinamąsias priemones, siekiant užtikrinti aukštą žmogaus sveikatos apsaugos lygį, nepriėmė Direktyvoje 89/662 ir 90/425 numatytų apsaugos priemonių ir neatliko kontrolės, kaip valstybių narių, ypač Jungtinės Karalystės, valdžios institucijos laikosi Bendrijos teisės aktų.

146 Tačiau reikia pripažinti, kad ieškovai, be anksčiau jau išnagrinėtų veiksmų ir neveikimo, tiksliai nenurodė, kokie veiksmai ir neveikimas sudarė neteisėtą institucijų elgesį. *A fortiori*, ieškovai visiškai neįrodė savo teiginių dėl to, koks konkretus priežastinis šių tariamų pažeidimų ir GSE ligos atsiradimo Ispanijoje 2000 m. ryšys.

147 Taigi ieškovai paprasčiausiai teikia nuorodą į tyrimo komisijos ataskaitą, kuri, jų nuomone, patvirtina, kad Taryba ir Komisija yra atsakingos už GSE paplitimo valstybėse narėse sukeltą krizę. Iš tiesų reikia pabrėžti, kad minėtoje ataskaitoje buvo padaryta išvada, jog institucijos blogai sprendė GSE krizę nuo 1990 m. iki 1994 m. ir šiuo atžvilgiu joms buvo priskirta atsakomybė. Konkrečiau kalbant, Taryba kaltinama neveikimu šiuo laikotarpiu. Tyrimo komisija Komisiją kaltino suteikęs pirmenybę rinkos valdymui ir taip padarius žalą visuomenės sveikatai, nuo 1990 m. birželio mėn. iki 1994 m. gegužės mėn. sustabdžius veterinarinį patikrinimą Jungtinėje Karalystėje, bandžius sumenkinti šią problemą, net skleidžiant dezinformaciją ir per vėlai bei neveiksmingai reglamentavus mėsos ir kaulų miltų klausimą. Ši ataskaita nurodo ir Komisijos tarnybų veikimo ir koordinavimo trūkumus. Galiausiai minėta ataskaita kritikuoja VMK ir nuolatinio veterinarijos komiteto veiklą.

- 148 Bet kuriuo atveju reikia pažymėti, kad tyrimo komisijos ataskaitoje buvo padaryta išvada, jog didžiausia atsakomybė dėl GSE krizės tenka Jungtinės Karalystės vyriausybei, kuri leido pakeisti mėsos ir kaulų miltų gamybos sistemą, esančią pagrindine Anglijos gyvulių užkrėtimo priežastimi, ir po 1988 m. neužtikrino nei draudimo atrajotojus šerti šiais miltais veiksmingumo, nei teisingo Bendrijos veterinarijos teisės aktų dėl GSE taikymo. Ataskaita labai kritikuoja ir Jungtinės Karalystės miltų gamintojų bei gyvulių atliekų perdirbėjų, pagaminusių netinkamą produktą ir nekreipusių dėmesio į esantį užkrėtimo pavojų, veiksmus (ataskaitos 6 ir 7 puslapiai, 2 punktas; 11 ir 12 puslapiai, 8 ir 9 punktai).
- 149 Galiausia, reikia pabrėžti, kad tyrimo komisijos ataskaita buvo parengta 1996 m. ir priimta 1997 m. vasario mėn., t. y. iki GSE atsiradimo Ispanijoje likus beveik ketveriems metams. Tačiau, priešingai, nei tvirtina ieškovai, šios ataskaitos išvados negali būti paprastai perkeltos į šią bylą. Taigi, nors ieškovai tvirtina, kad iki 2000 m. institucijos nesilaikė šioje ataskaitoje pateiktų rekomendacijų, reikia nurodyti, jog 1997 m. lapkričio 14 d. ataskaitoje laikinoji Parlamento komisija, įpareigota prižiūrėti, ar laikomasi rekomendacijų dėl GSE, pripažino, kad „Komisija visiškai ar iš dalies taikė didžiąją tyrimo komisijos rekomendacijų GSE srityje dalį arba įsipareigojo laikytis tikslų jų įgyvendinimo terminų“.
- 150 Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, kad tam, jog šios bylos tikslais būtų įrodyta, kad egzistuoja tiesioginis priežastinis veiksnių ir neveikimo, kuriais kaltinamos institucijos bei GSE atsiradimo Ispanijoje 2000 m., ryšys, nepakanka remtis šios ataskaitos išvadomis.
- 151 Be to, dėl ieškovo teiginio, kad institucijos per mažai kontroliavo, kaip laikomasi Bendrijos veterinarijos teisės aktų, Pirmosios instancijos teismas mano, jog net darant prielaidą, kad jis įrodytas, jis negali būti laikomas lemiamą GSE atsiradimo

priežastimi Ispanijoje. Iš tiesų veiksmingos Bendrijos veterinarijos teisės aktų taikymo kontrolės pareiga tenka visų pirma valstybėms narėms. Konkrečiau kalbant, apie prekybai Bendrijoje taikomą veterinarinę kontrolę iš Direktyvų 89/662 ir 90/425 matyti, kad ši kontrolė pirmiausia priklauso valstybės narės, iš kurios eksportuojama, valdžios institucijoms ir mažiau paskirties valstybei narei. Taigi valstybės narės, iš kurių eksportuojama, imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad subjektai laikytųsi veterinarijos reikalavimų visose produktų gamybos, saugojimo, pardavimo ir vežimo stadijose (Direktyvos 89/662 4 straipsnis). Be to, valstybės narės, jeigu jų teritorijoje atsirastų zoonozė arba kita liga, galinti sukelti didelį pavojų gyvulių ir žmonių sveikatai, nedelsdamos turi įgyvendinti Bendrijos taisyklėse numatytas kovos ir prevencines priemones ir priimti visas tinkamas priemones (Direktyvos 89/662 4 straipsnis 1 dalies pirmoji ir antroji pastraipos; Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalies pirmoji ir antroji pastraipos). Be to, paskirties valstybė narė, laukdama, kada bus priimtos Bendrijos priemonės dėl svarbių visuomenės arba gyvulių sveikatos apsaugos pagrindų, gali imtis laikinosios apsaugos priemonių (Direktyvos 89/662 9 straipsnio 1 dalies trečioji ir ketvirtoji pastraipos; Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalies trečioji ir ketvirtoji pastraipos).

- 152 Be to, Pirmosios instancijos teismas mano, kad neįrodyta, jog jei šios institucijos būtų priėmusios ar būtų priėmusios anksčiau griežtesnes priemones, įskaitant priemones, dėl kurių nepriėmimo joms priekaištuoja ieškovai, nuo šios ligos gyvuliai Ispanijoje visiškai nebūtų nukentėję. Konkrečiau kalbant, iš bylos medžiagos matyti, kad nacionalinės valdžios institucijos ir ūkio subjektai dažnai nesilaikė Bendrijos nuostatų. Jų veiksmai ir neveikimas iš esmės daro kliūčių šiam tiesioginiam priežastiniam ryšiui, kuris turi egzistuoti tarp tariamų Bendrijos institucijų pažeidimų ir nurodytos žalos, nustatyti.

- 153 Kaip nurodyta specialioje Audito Rūmų ataskaitoje Nr. 14/2001, nuo 1996 m. OAV atliktas patikrinimas rodo, kad dauguma valstybių narių, (įskaitant Ispanijos

Karalystę) nepakankamai griežtai prižiūrėjo, jog su GSE susijusios priemonės jų teritorijoje būtų tinkamai įgyvendintos. Audito Rūmų nuomone, 2000 m. antros GSE krizės kilimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į valstybių narių Bendrijos teisės aktų įgyvendinimo trūkumus, visų pirma dėl netinkamų priežiūros priemonių taikymo ir draudimo atrajotojų pašare naudoti gyvulinės kilmės miltus nepaisymo bei dėl nepakankamos prekybos šiais miltais ir gyvulių pašarų kontrolės. Šis netinkamas valstybių narių galiojančios Bendrijos teisės aktų įgyvendinimas, be abejo, prisidėjo prie kliūčių šalinant GSE ir sudarė palankias sąlygas jai plisti.

154 Galiausia reikia atsižvelgti ir į tam tikrų privačių ūkio subjektų atsakomybę dėl ligos paplitimo. Taigi minėtoje specialioje Audito Rūmų ataskaitoje Nr. 14/2001 buvo nustatyta, kad žemės ūkio sektoriuje nepakankamai negriežtai buvo taikomi Bendrijos teisės aktai dėl GSE, visų pirma kalbant apie draudimą naudoti miltus ir pareigą pažymėti.

155 Iš to išplaukia, kad nebuvo įrodyta, jog tariamai Komisijos ir Tarybos neįvykdyti priežiūros ir kontrolės įsipareigojimai visuomenės sveikatos srityje lėmė tai, kad Ispanijoje atsirado GSE.

5. Išvada

156 Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, Pirmosios instancijos teismas mano, kad neįrodyta, jog tariamai neteisėti Tarybos ir Komisijos veiksmai bei neveikimas gali būti laikomi tikra ir tiesiogine GSE ligos atsiradimo Ispanijoje 2000 m. priežastimi, dėl kurios

šioje šalyje sumažėjo galvijienos vartojimas ir kainos, o tai sukėlė ieškovų šioje byloje nurodytą žalą. Be to, nepatvirtinta, kad, net jei institucijos būtų priėmusios arba būtų priėmusios anksčiau priemones, kurių nepriėmimu jas kaltina ieškovai, gyvūnai Ispanijoje ja būtų visiškai nesusergę.

- 157 Todėl reikia daryti išvadą, kad priežastinis tariamos žalos ir tariamai neteisėtų Bendrijos institucijų veiksmų ryšis neįrodytas.
- 158 Taigi ieškinys turi būti atmestas kaip nepagrįstas nesant būtinybės priimti sprendimo dėl to, ar šioje byloje tenkinamos kitos Bendrijos deliktinės atsakomybės sąlygos, t. y. institucijų veiksmų, dėl kurių jos kaltinamos, neteisėtumas ir žalos realumas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 159 Pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Ieškovės, kadangi pralaimėjo bylą, turi padengti savo ir Komisijos bei Tarybos išlaidas pagal jų pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS

nusprendžia:

- 1. Atmesti tą ieškinio dalį, kuri susijusi su *Unió de Pagesos ir Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos*, kaip nepriimtina.**
- 2. Kitą ieškinio dalį atmesti kaip nepagrįstą.**
- 3. Ieškovai padengia savo ir Tarybos bei Komisijos bylinėjimosi išlaidas.**

García-Valdecasas

Cooke

Labucka

Paskelbta 2006 m. gruodžio 13 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

Pirmininkas

E. Coulon

M. Vilaras

Turinys

Faktinės ginčo aplinkybės	II - 4863
Procedūra ir šalių reikalavimai	II - 4872
Dėl priimtumo	II - 4874
Dėl pirmojo pagrindo dėl nepriimtumo, susijusio su formos trūkumais nurodant ieškovus	II - 4874
Šalių argumentai	II - 4874
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 4876
Dėl antrojo pagrindo dėl nepriimtumo, susijusio su netiksliu ieškinį grindžiančių esminių faktinių ir teisinių aplinkybių nurodymu	II - 4877
Šalių argumentai	II - 4877
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 4878
Dėl trečiojo pagrindo dėl nepriimtumo, susijusio su <i>Unió de pagesos</i> ir COAG suinteresuotumo nebuvimu	II - 4879
Dėl esmės	II - 4881
Šalių argumentai	II - 4881
1. Dėl neteisėtų Tarybos ir Komisijos veiksmų buvimo	II - 4882
— Dėl Bendrijos teisės aktų, susijusių su gyvulių ir visuomenės sveikatos apsauga, pažeidimo	II - 4883
— Dėl gero administravimo, teisėtų lūkesčių ir atsargumo principų pažeidimo	II - 4890
2. Dėl žalos buvimo	II - 4892
3. Dėl priežastinio ryšio buvimo	II - 4894
	II - 4921

Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 4898
1. Dėl tariamo vėlavimo uždrausti naudoti mėsos ir kaulų miltus bei nustatyti tinkamus gyvulių atliekų perdirbimo būdus	II - 4902
— Institucijų veiksmai iki 1994 m. birželio mėnesio	II - 4903
— Institucijų atsakovių veiksmai nuo 1994 m. birželio mėn. iki 2000 m. gruodžio mėnesio	II - 4906
— Išvada	II - 4909
2. Dėl tariamo pavėluoto draudimo naudoti SGM	II - 4910
3. Dėl tariamai pirmalaikio iš Jungtinės Karalystės kilusiems galvijams, galvijienai bei mėsos ir kaulų miltams nustatyto embargo panaikinimo ...	II - 4912
4. Dėl tariamo institucijų priežiūros ir kontrolės pareigų gyvulių ir visuomenės sveikatos srityje neįvykdymo	II - 4914
5. Išvada	II - 4918
Dėl bylinėjimosi išlaidų	II - 4919